

ЮНІСТЬ

Листок Літературної Комісії
„Зарево“

Рік II
Мюнхен

1951

ч. 3
Монтреаль

НДНІСТ

Л И С Т О К
Літературної Ко-
місії "ЗАРЕВО".

Рік II

І 9 5 І

Число 3

З М І С Т.

Др Остап Грицай:	Шляхом генія України	стор. І - 9
П.Карпенко-Криниця:	Святість	9
Любомир Винар:	Націоналізм у прозовій творчості О.Слісаренка	10-13
Діма:	Київські каштани	13
Діма:	Вишиваний рушник	14-15
Емма Андіївська:	- - -	15
В.Харунжий:	Дзвони	16-18
В. Різдвянський:	Брати по ідеї	18
Гайнріх Манн /переклад Марії М./:	Чарівне	19-24
Діма:	Рідна пісня	24
Лесь Вишневий:	Мати	25
Анатоль Курдидик:	Літературна група "ІЗ"	26-32
	Х Р О Н І К А	33
	Повідомлення Проходу ЛК	35
	Листування	35

-----000000000-----

Передрук за поданням джерела дозволений.

Видає: Літературна Комісія "ЗАРЕВО" Редагує: КОЛЕГІЯ

Від Редакції: Ми свідомі того, що це число має дуже багато недо-
магань зокрема щодо технічної сторінки. Просимо
наших читачів мати на увазі, що ми мусяли друкува-
ти його власними силами. Це має бути для нас не
лише оправданням, але і побудником до дальшої пра-
ці над технічним удосконаленням нашого Листка на
майбутнє

Д-р Остап Грицай.

ШЛЯХОМ ГЕНІЯ УКРАЇНИ

/Думки до проблеми "Ad fontes"/

О, якби хвилю вдать, що слово слуха
І слово вдать, що в хвилю ту блаженну
Вздоровлює й огнем живущим буха!

О, якби пісню вдать палку, вітхненну,
Що мільйони порива з собою,
Окуляс, веде на путь спасенну!

І. Франко. Пролог до "Мойсея".

Одною з духових спадщин т.зв. великого - XVIII. сторіччя, це - пору безбожництва французької Енциклопедії та подій революції 1789 р. - світогляд всесвітництва, перша клітина сьогоденного, большевицькою Москвою до розмірів усесвітньої пошести виплеканого й нею патронізованого, червоного інтернаціоналу. Його перші обриси зазначаються вже в добі Відродження, того у християнських сторіччях першого оновлення духа старинного поганства. Далі ж, в епоху європейського гуманізму та в починах модерної філософії за матеріалістичними принципами, твору "Новий Органон" англійця Френсіса Бекона /1620 р./. І воно знаменне при тому те, що всесвітня течія в"яжеться майже завжди з культом духа культур старинних, особливо ж у ділянці літератури. У Франції класична трагедія в добу Корнейя та Расіна користується, з погляду на тематику, виключно сюжетами старинними й чужинними, і вона є тут міродайним зразком і для драматичної творчості Вольтера та французьких драматургів доби Наполеона. І, якщо Вольтер з національно-героїчного сюжету, зв"язаного з історією Жанни д'Арк, робить глумливу сатиру на невмирущу героїню Франції, а в добі про Анрі IV. та у драмі про Магомеда - протиставить усякому віровизнаненому фанатизмові терпимість індиферента, то це теж той крок до світогляду всесвітництва, що у XVIII ст. завершується ідеалами "Weltbuergerthum-у" у творчості Гете й Шіллера. При чому знову ж треба зазначити, що тут ця течія у творах німецьких класиків зв"язується так само з епохальним твором Йогана Йоахіма Вінкельмана про мистецтво старинности, як в"яжеться вона у Франції з твором Бартелемі про культуру старинної Греції в його історії мандрівки молодого Анахарзиса, а в Англії - у творах Олександра Попа та з протихристиянською "History of the decline and fall of the Roman empire" Едварда Гіббона.

Хотілося б сказати:

Дух поганської старинности, що навіть у Гелладі до ії Перікла не знав ідеалу національної соборности, в"язався трохи не завжди з недоцінюванням ваги національного середовища.

Але так само послідовно, як з духа античного поганства вироджуються течії, порохи національності, рівно ж послідовно, кажучи, видирає в літературі вагу національних первнів дух християн-

янської романтики як творче протиставлення до всесвітнянського світогляду.

Так:

Щойно доба творчости поетів романтичного напрямку відкриває зовсім обличчя національних духовостей, черпаючи туту щедрими пригорщами з найглибших і найправдивіших джерел духовости даного народу, і протиставить їх вірій безобразности новопоганського гуманізму.

— Та обставина, що ми, сучасні, знаємо багато більш народів, ніж знали їх у старині — писав у 1778 р. великий предтеча європейського романтизму, Г.Й. Гердер — це здобуття нашого часу: овид людства цим незвичайно поширився. Бо й яке ж було знання землі в часах Греції та Риму? А яке ж воно тепер? Одначе тут мусимо спитати: Яке ж нам ті народи, тих братів в колі нашого людства, пізнати, хто ж вони такі? Чи тільки з в е р х у, тобто, розглядаючи тільки їх подоби на дешевих, ярмаркових малюнках та слухаючи лише непевних чуток про них, чи з н у т р а, ото ж як людей, що мають свою окрему мову, душу та притаманні їм почування? На те найкращу відповідь дають нам пісні народів! Всі ж культурні нації співають, і яка там уже їх пісня і не була б, вона зосереджує в собі все їхнє знання, релігію, відрухи душі, особливості їх прасвіту та радощі й страждання їх існування. Природа ось дала народам в розвагу дар, якого не заступлять їм ніякі людські штуки, а саме — дар с п і в у, яким висловлюється в них усе, що ворушить їх душами: захоплення волею, радощі дозвілля, пориви блаженности чи розпачу..."

Отак ці — і подібні їм інші слова у творах великого німецького історіософа й дослідника людської творчости в її поокремих, національних видах, це, в епохальнім протиставленні до манії європейського псевдоклясицизму за старинними зразками, поруч не менш епохального голосу англійського духовника Томаса Персі /"Reliques of ancient poetry, 1765/ — перший передомовий заклик "Ad fontes!" в письменстві Європи. Заклик до пізнавання джерела, найглибших джерел не тільки поетичної творчости, але й усього духового життя, усієї духової культури народів. Не за штучними шаблонами, сконструйованими європейськими класицистами і — та особливо! — псевдоклясицистами на основі естетичних доктрин Арістотеля й Платона і їх середньовічних схоластичних коментаторів, а навпаки: за зразками прапервісної, це ніякими чужинними впливами не обтяженої душі даного народу.

І якщо цей, Персі, Гердером та /нехай і підробленим! / Осіяном вказаний шлях новітнього мистецтва веде в бік від усякої псевдоантичности до творчої дійсности життя народів в її абсолютній окремості, у переображенні національної особистости, то він тим самим веде далеко в бік від усякого всесвітнянства та зродженого ним уцерьт безхарактерного, безобразного, вбивчого для всякої стихійности в духовості народів — інтернаціоналу.

— О, ти моя свята батьківщино! — пише незабаром після Гердера молодий німецький романтик Архім фон Арнім 4.IV.1803 р. в листі до свого друга Клеменса Брентано, з яким він влаштував першу епохальну збірку народніх пісень Німеччини "Des Knaben Wunderhorn" /1805-1808/ — я почуваю, що ти мене і тут, на чужині, овіваєш надхненням! Ти, вітчизно, двигаєш мене, ти велиш мені спішитися і кличеш мене до себе, а я почуваюся таким легким, мов перце". — І не менш знаменний є голос іншого молодого німецького романтика з того часу, Фрідріха Шлегеля /після визначного філолога

філософа, літературознавця, та одного з перших німецьких сходознавців - в журналі "Europ." I. 1803 р./, де він з'ясовує свої враження з одної мандрівки околицями Райну з погляду на їх значення для письменника, як національний чинник: -"Ніде - каже Шлегел - не оживають згадки про те, чим німці були колись і чим вони могли б бути в майбутньому, так помітно, як саме над Райном. Дійсно - один єдиний погляд на цю королівсько величаву ріку мусить штовпнути кожне німецьке серце тихою тугою. Коли Райн спадає спершу з велетенським розгоном хвиль з одної скали на другу, а далі широко розлитими водами - котиться найурожайнішими рівнинами в долину, щоб вкінці розгубитись у рівнинах останніх ним наводнюваних просторів, то це все може аж занадто правдивий образ нашої батьківщини, нашої історії та нашого національного характеру".

А ми пригадаймо собі при тім, яким творчим джерелом став рідний німцеві Райн, для німецьких поетів і письменників в добу воєнних змагань Німеччини з Францією, як "Deutschlands Strom, nicht Deutschlands Grenze" /проти французького поета А. Мюссе/.

Словом:

Якщо поширений Францією псевдоклясицизм в літературі доводив до того, що творчість даних поетів втратила зовсім свій національний характер, то з відкриттям національних джерел поетичної творчості народів, усі ті чинники, що складалися на окремішність творчого обличчя нації, почали набирати для літератури велетенської ваги. Країна та її природа, її небо й земля, її ліси й гори, її ріки й води, її люди й усе, що жило поруч з людиною, до найменшої рослини, квітки, камінчика й мушки включно - все це як живе, життєтворче й життєрадісне твориво, як жива істота з притаманним собі обличчям і голосом, заступила мартвий шаблон, заkostenілу парадігму за приписами вчених граматиків, схолястів та літературних педагогів

Тобто:

Живий, прекрасний своєю молодістю геній народу постав проти старених муз припалої порохом літератури старинності! Нехай у неї і негасаюче ніколи й на віки сонце Гомера. І хай у неї і не вмируша постать Прометей і такі жіночі ідеали як Андромаха, Іфігенія чи Антигона, Пенельопе чи Навзикая. То проте до ми, новітні, й не створили б з цього погляду за тими, для Гелляди рідними, а для нас ущерть чужими зразками, все це буде в нас тільки біда чи менш вдалим наслідуваннями, чи просто - артефактами. Значить - я далеко не хочу тим сказати, що для нашої сучасності і для нашого майбутнього старинні літератури з їх Аїсхілями, Софоклями й Еврипідами, з їх героїчною епікою, з їх ліриками та з їх філософами й істориками, це щось уже зовсім перестаріле, і нам треба з цим робити, за відомою советською рецептою, висловлену українськими словами: -"Що там горить? Архів, музей? А підкладіть но хмизу..." Ні, Боже нас борони від такого підходу до величавого світу справжньої старинної класики! Тієї ведикодостоїнної і ще завжди животворної праматері духової культури європейського, сьогодні московським інтернаціоналом так важко загроженого, Заходу. І тут я ще раз мушу вгадати на те, що я про старинні літератури, як предмет нашої обов'язкової студії, сказав недавно в моєму "Б. л. о. в. і. д. о. м. о. л. о. д. і" /ст. 15-16/. Мені йде тут про те, щоб ми, йдучи за покликом Миколи Зерова "Ad fontes" та задивлені в сонці Гомера, не засліпились сльивою античних літератур

так, що це — знову ж за прикладом Зерова — не дало б нам добачити гаразд всього того, що є й буде вічно животворним світом генія України як джерела творчості для нас найпершого, найживішого й найбагатшого.

Отож, якщо "Ad fontes" то передусім, і в першій мірі, і повнотою:

Ш л я х о м г е н і я У к р а ї н и ! До касталійських джерел Батьківщини!

Ми зважмо при тому, напр., і те, що й репрезентативні твори європейського псевдокласицизму та античного напрямку в даних літературах сьогодні, щоправда, зберігають своє передове місце в історії літератури, але не мають — і то не в єдинім випадку! — його в очах сучасного читача. І хочби ми й не хотіли повторювати за Лессінгом, що немає у великого Корнея ні одного твору, що його не можна б виправити на кращий, то проте годі не сказати, читання і найважливіших драм цього французького класициста сьогодні не належить — може за винятком "Hodassos", "Polcausto" та "Rodoguno" до мистецьких насолод. Багато інакше з цього погляду є з Расіном, якого я вважаю значно кращим поетом і мистцем, як його прославлений суперник Корней. Особливо ж Расіна зворушлива "Phedre", "Bri-могутня" ("tannicus" Andromaque) та обидві біблійні драми, це твори, що захоплюватимуть європейського читача мабуть і в найдальшому майбутньому. Та, проте, з інших його драм сьогодні не так то легко вибрати щось для модерного читача справді гарне й цікаве, бо, напр., саме Расінова драма, з таким вдячним сюжетом, як "Iphigenie" належить до найтяжчої лектури в нього, особливо ж, коли її читати після чогось такого прегарного, як "Іфігенія в Авліді" Еврипіда. Я дозволив би собі сказати навіть, що невеличкий драматичний етюд нашої дорогої Жесі Українки, "Іфігенія в Таврії", робить в читанні далеко глибше враження, ніж п'ять довгих актів трагедії французького класициста. На багато гірше стоїть тут справа з Вольтером, якого численні драми із старинними сюжетами сьогодні всі призабуті; їх не виставляють ніде, а читач їх хіба тільки історик літератури й літературний критик. "Mecore", "Brutus", "Cesar", "Oedipe" і скільки їх там ще є тих старинних п'єс у репертуарі театру Вольтера, вони, всі разом узяті, не мають для французької літератури сьогодні цього значення, що має її для неї його драма "Zaire" /1732/. Це перший між його драматичними творами, де героїня — турецька бранка французького роду, і де сюжет — навіть без огляду на те, що його тло екзотичне — в'яжеться, власне завдяки тій французькій жінці, з життям б а т ь к і в щ и н и п о е т а.

А хіба багато інакше є з цього погляду хочби і з класичним вкладом у творах Гете й Шіллера?

Воно ж відоме, що німецька літературна критика — типу естетика Ф.Т. Фішера /Vischor /, а не коментатора за принципом "iurare in verba magistri" Гайнріха Дінкера — вже доволі рано підкреслила сумнівність, а на всякий випадок ще завжди невирішену проблематичність т.зв. старинної доби у творчості Гете, і так само й у творчості Шіллера. Правда, я не пішов би тут вповні за думками відомого філософа й критика Оггена Дірінга, який добу італійської подорожі Гете вважав для його творчості просто пропащим, не включаючи тут навіть нігось такого — як кажуть ентузіасти класицизму — "ідеально старинного своїм духом" як "І ф і г е н і я". Бо, мовляв, усепопне захоплення Гете мистецтвом старинності відчужило його від національного напрямку доби "Goetz von Berlichingen"

та штрассбурзького собору, та вплинула де-далі й на відоме, дуже неприхильне ставлення Гете до визвольних змагань Німеччини після Бни й Тільзіну. Але одно можна сьогодні сказати з усією певністю, а саме, що трохи не всі, з духа гелленської старинності зроджені твори Гете, пересічному європейському інтелектові своїм змістом і своїм духом - чужі і без коментарів незрозумілі. І що й самому поетові не так то легко доводилось оживотворювати призадумані ним старинні концепції, це нам доводить, напр., та обставина, що вони, здебільшого, залишилися фрагментами / *Paucissima, Pandora, Elpenor* / Але ж "Іфігенія" Гете! - закине тут читач. Але ж II-га частина монументального навіки "Фавста"!

"Іфігенія" -- відповімо на те -- вона й дійсно прекрасний твір. Але не тому, що її героїня втілює всеповні душу старинної жінки-жрекині, а тому що та Іфігенія Гете своїм духом ушерть і повнотою християнка, далеко ближча духом до німецької пієтистки та "гарної душі" з XVIII ст. у сповіді панни Кляттенберг, ніж до духовости таврійської поганки.

А друга частина "Фавста"?

Вона навіть для тих критиків Гете, що звикли підходити до його творчости з беззастережним пієтизмом, не є таким абсолютним, понад усілякі сумніви вищим, архитвором, як перша частина "Фавста". І вже власні слова поета про те, що він "утаїв багацько таїн" у цьому творі, дади привід не тільки до всяких можливих і неможливих інтерпретацій поодиноких актів тут, але й до обережно замаскованого негодування, а то... й просто до глибок характеру глумливого / *Deutobold Allegorikovitsch Mystifizierung* / Але майже ніхто з німецьких критиків не зважився, чи не догадався сказати, що саме найглибше ядро, найглибша суть усього того, що у другій частині "Фавста" стає водно каменем приткнення для пересічного, не обізнаного з коментарною літературою до "Фавста" читача це не щось інше, а те, що традиційна критика "Фавста" вважає творчою вершиною тут, а саме: старинний вклад, починаючи від "Klassische Walpurgisnacht" аж до акту IV-го. Він завершується, як відомо, введенням в акцію трагедії цілого ряду постатей і дивоглядів найчуднішого роду зо світу грецької мітології, між якими постать красуні Гелени, ославленої Іліадою причинниці троянської війни, займає найперше і найвище місце як втілення ідеалу гелленської краси в царстві мистецтва. Гете зображує її при тім з найбільшим захопленням. Він веде її говорити великими старогрецьким віршовими мірами, а одружуючи її врятує з Фавстом та зображуючи Гелену як матір Аїфориона - в якому Гете намагається створити символічну подобу Байрона - символізує поєднання духа гелленського мистецтва з духом творчости германської. Воно не місце тут давати критичний розбір невмирущого архитвору німецького олімпійця, зокрема ж не місце тут дати ширшу оцінку постаті Гелени в розумінні Гете, як гелленсько-германського мистецького ідеалу. Та все ж таки я мушу сказати, що в цілості та Гелена Гете робить на критичного читача враження силуваної та холодної конструкції. З тих її численних, так штудерно поетом стилізованих і ритмізованих промов, не лишається в душі читача майже нічого. А вся роблена вчистість її дикції не може, на мою думку, рівнятися ні з одним словом, ні з одним зідхненням, ні з одною німою сльозою в нестерпних своєю красою і своєю правдою, а проте таких простих своєю формою, строфах скарги Гретхен:

Meine Ruh ist hin,
Mein Herz ist schwer;
Ich finde sie nimmer
Und nimmer mehr...

Або: Ach neige,
Du Schmerzreiche,
Dein Antlitz gnädig meiner Not!..

А чому так? Тсму тільки тому, що вся та Гелена в Гете це наче бліда, безкровна зримара, викликана поетом з царства мертвих тіней старинного світу, тоді, як Гретхен тричі жива людина з гарячим серцем і з солодким словом рідної мови рідного народу, що його відчув поет в найглибших глибинах свого геніяльного духа!

І це нам годиться знати й пам'ятами, кілька разів доводитися нам обмірковувати проблему джерел рідної творчости.

Так ще раз:

Якщо "Ad fontes" то передусім й повнотою: Шляхом генія України! До касталійських джерел Батьківщини!

А повертаючись тепер знову до творчої спадщини Миколи Зерова та до вказаних нам у неї мистецьких джерел, — що ж доводиться сказати?

В першу чергу треба все наново повторити й підкреслити те, що Микола Зеров поет високої мистецької культури, творчість якого визначає у нас як-не-як — Добу, Добу нового мистецького слова, нової мистецької форми і — подекуди — нового мистецького сюжету. Власне сюжетів, зв'язаних з тими джерелами, до яких він як визначний представник класицистичної течії у нашій літературі звертався. Тобто до старинних та до — близьких до них — європейських парнасців. І якщо тут мова тільки про мистецьку культуру поетового слова та поетичної форми, то воно без сумніву, що вклад Зерова в українську поезію — дуже цінний. Маючи Зерова, ми не потребуємо аж Тесфіля Готіє, Банвіля, Рембо, Верлена чи Стефана Мальярме на те, щоб учитися в них фінезій сюжету, майстерності ритміки та експресійних спромог слова. І так само є в перекладних працях Зерова щось із майстерної неохитності й серйозності Стефана Георге: бездоганність ритмічної лінії, гармонійність ціловиду й певність та різноманітність словника. Це все до певної міри складається на аристократичний характер поезії Зерова, такий дуже своєрідний і, на жаль, такий дуже небезпечний на овиді його середовища й оточення. І ми знаємо з власних заміток поета до його поезій, як дуже треба йому було інколи масок чужинних сюжетів на те, щоб приховати властиву думку даної речі, ось як, напр., в мотивах "Одіссеї" /Лотофаги й Лестригони/. Та все ж, навіть, коли признаємо за поетом необхідність такого мімікрі з огляду на критиків з-під стягу чужацької влади, то мусимо сказати, що античність, чи взагалі чужинність сюжету в Зерова надихує його поезії своєрідним холодом, відбираючи їм здебільшого ту безпосередність почування, що розбуджує в читача таки під першим враженням прочитаного чи почутого струни симпатичного відгуку й зрозуміння. Бо в Зерова з чужинністю сюжету в'яжуться не так то дуже рідко й деяка відчуженість щодо читача, так, що інколи цілі сторінки його поезій проходять без ніякого враження /Гільгамеш, Хірон, Тесей, Саломея, Олександрія, Гуллівер й інші/. І то тут ми в Зерова зустрічаємось з суворю засадничістю, на це доказом хочби така свовідь поета в поезії "М о л о д а У к р а ї н а".

Яка ж гірка, о Господи, ця чаша,
Цей старосвітський повітовий смак х/
Ці мрійники без крил, якими так
Поезія прославилася наша.

От Петька Стах, містечковий сіряк,
От Вороний, сентиментальна кваша.
О ні, Пегасові потрібна інша паша,
А то - не вивезе, загрузне неборак.

Прекрасна пластика і контур строгий,
Добірний стиль, залізна колія -
Оце твоя, Україно, дорога:

Леконт де Ліль, Хозе Ередія,
Парнаських зір незахідне сузір'я,
Зведуть тебе на справжнє верхогір'я.

Як бачимо:

Засадицисть формальної досконалости вірша та вага чужинних джерел тут претом підкреслена з усією чіткістю, хоч я не сказав би, щоб ця засадицисть була одинокою спасенною дорекою для творчости України так, як це видавалось нашому поетові. Бо поетична творчість, яка для своєї досконалости не потребувала б нічого іншого, тільки прекрасної плястики, строгого обрису, добірного стилю та залізної колії, було б, поза гарним виглядом, явищем усетаки дещо сумнівним, а що найменш - занедто вже однобічним, і Україна з цим усім зайшла, б не дуже то далеко на шляху своєї творчости. А що холодна як лід об-сктивність екзотичних образів Леконта де Ліль та його нахил до світу Геллади як до "одного єдиного культурного середовища в минулому людства", не дуже то надається на провідника для поетів до верхогір'я поезії те, мабуть, певне. А що і Хозе Ередія не вийшов поза блискучу /формальну/ досконалисть Леконта де Ліль у своїх "Les Trophees" і український читач не дуже то двигнеться душею, читаючи Ередія, те доводиться сказати теж. А водночас якогось дивно вражає в Зерова його глум вбік Миколи Вороного та Петра Стаха - Черкасенка. Бо я вахуся сказати, що в Миколи Вороного навіть попри те, що він поет скромнішої міри, а головню ніким не рославлюваний, і навіть попри те, що доволі гострим словом згадав про нього недавно Євген Маланюк в журналі "я кажу, що у Вороного - на диво його критикам! - є стільки цінного й то далеко не "старосвітського повітового смаку /як глумився Зеров/, що в останньому часі появилася про Вороного доволі обширна студія п.н. "Поет українського модернізму". Бо загально відоме ще й те, що саме з Вороним як з речником модернізму в нашій поезії, полемізував у відомій поемі ніхто інший, тільки, - Іван Франко. Але для задивленого в старинну поезію і в парнаських штукарів Миколи Зерова, для якого геній України був далеко не тим, чим був для нього геній старинности та французького Парнасу, Вороний - це тільки "сентиментальна кваша" /може саме як автор поеми "Євшан зілля"?/. - А з другого боку: хіба ж

Черкасенко вже такий то дуже "містечковий сіряк"? А що, якби хтось хотів сказати, що у двох - трьох з його віршів, присвячених Україні, є багато більше української стихії та української поезії, ніж у цілій раді штудерних парнаських сонетів на екзотичні, леконтелільські теми? А Черкасенка "Казка старого млина", а головню його "Про що тирса мелестіла", де навіть попри схилену постать Івана Сірка, стільки справжньої української традиції, що тут творча думка поета і дійсно на шляху генія України?

Протиставимо ж генія нашої дорогої батьківщини з усією чіткістю всякого роду богам і божкам чужинщини, і розберімо, які його найглибші джерела, і що нам, українцям, треба в майбутньому на основі їх створити?

О, ти, чудовий осяєю могутністю світе минулого України, хіба ж праперше джерело сили, коаси й глибини Твого Генія, - це не ті перші золоті церкви й собори во славу Господа, в пошану Христової релігії, що почали видвигатися на просторах української землі з першим заведенням, з першими починами християнства, в Україні? Бо що ж є глибше в народі, як не його релігія, його релігійний дух і релігійна культура? Але що і скільки з того релігійного духа України стало джерелом великих мистецьких творів у нас? Це в нас український релігійний епос, якщо вже не рівня Дантового архитвору, то хоч гідний стояти поруч Мільтона, Клопштока, або Шатобріанового "Геній християнства"? Ми дивимося лише на великих представників і представниць релігійного життя та релігійної культури в нас. Від Ольги, Володимира, Іларіона та видатних духовників у княжу добу починаючи, аж гень до митрополита Андрея нашого часу та до єпископів України, засланих і замучених сьогодні більшовицькою Москвою. І спитаймо:

Де в нашій літературі гідні мистецькі пам'ятки того всього? І де в нашій мистецтві взагалі - в малярстві і в різьбі! Конгеніальні відгуки глибокого релігійного духа в народі? В нас 20-ті роки цього сторіччя ентузіясти з-під стягу колишньої Вашпите, Миколи Хвильового чи Миколи Зерова величають як добу українського Відродження, що ніби на свій лад видвигнула ідею націоналізму та стала голосником гасел романтичного ідеалізму й індивідуальної творчості. І якщо ми візьмемо до уваги умовини нечуваного в історії гнету, що ним окаяніа Московія омертвлювала й омертвлює, особливо ж починаючи з настанням більшовицького режиму, все, що є виявом вільного людського духа, то нам все ж таки треба чудуватися навіть і тому, що оті люто переслідувані письменники - ваплітяни змогли нам передати принайменше як свої ідеї, чи хоч те, чого вони хотіли у спадщину їх замученого духа. Бо дивимось лише на світліну групи тих людей з р. 1926, і поціслім, скільки то з тих молодих, в найкращім віці поетів і письменників, живе ще сьогодні, хоч їх усього 16? Та, проте, годі не сказати, що ідеали їх творчості, душеної на кожнім кроці московськими катами тіла й духа, не могли відповісти всеповні ідеалам справжнього, переломового відродження української творчої духовності і праці. Бо немає і не може бути ніякого справжнього відродження в середовищі найстрашнішого порабощення і кріпацтва, яке знає людство від часів свого історичного існування? І немає і не може бути ніякого відродження творчості народу без обнови його релігійного духа, без звороту, без повороту до Бога як абсолюту Правди й абсолюту існування. Але як могли ті ваплітяни, ті носії ідеї відродження, говорити про якусь релігію, говорити про Бога

в царстві Антихриста, в інфернах московського Сатани? Вони, які вже й вишневих садків цуралися як знамен контр-революційної відсталості?

Ні — з пекла московського Антихриста не могла вийти ніяк відроджена Україна, не міг ніяким чином простелитися шлях Генія України до найглибших і всебічних джерел її творчості! І не могли ніяк круті різстані й манівці червоного інтернаціоналу, замаскованого спершу всякими космополітизмами і "Weltbuergerstum-ом" знайти дорогу до Святого Святих душі нації! Дорога до святощів душі й народу України веде через пороги її божих церков і соборів, і щойно звідсі — до її уміх інших джерел.

І оттак, під покровом релігійного духа України почнімо мандрівку її ще нерозкритими Сезамами.

Кінець частини першої.

П. Карпенко-Криниця.

С в я т і о т ь

Осяйна сонця промінням,
З руками на згиді грудей...
По гострім камінні,
Я бачу на супроти йде.

Молюся. Це мати.
Не знаю звідкіль вона тут,
Та власну віддав би їй силу
В заміні за горечі скрут,

Дорогою б ліг без вибоїн,
Щоб легше ступалось старій
З своєю, як камінь, журбою
По ційсь дорозі гілкій!

О, мати мого Подніпров'я,
Розбитих боями шляхів!
Коли б і в могилу зійшов я
Для тебе б лишитись хотів —

Хоч костуром — гілкою клана,
Пройнятою міццю тепла,
Щоб ти обігравась об мене
І далі жила і жила!

Любомир Виняр. Мистецтво української прози.

Націоналізм у прозовій творчості О. Слісаренка

Потужний розвиток української літератури на СУЗ в двадцятих роках видав цілком вагтєвних майстрів слова. Вони створили безсмертні зразки поезії та прози.

За тому до нашої невеликої праці ми взяли прозову творчість О. Слісаренка, одного з українських символістів, а головна автора талановитих написаних новел. Зразу ж зазначаємо, що не послугуємо певним виданням творів письменника, лиш маємо незначну частину його літературної спадщини. В нинішніх умовах годі здобути ширші матеріали. Тому й наша стаття дуже неповно заторкує тему, що ми її вибрали.

Ще про життя й літературний спадок письменника

Олека Слісаренко побачив денне світло на хуторі Канівцеві, харківської області, 1891 року в родині маляра. По закінченні сільсько-господарської школи поступає в харківську середню хліборобську школу, яку закінчує в 1912 році. Це час, коли на політичному небозводі показуються буревісні плями хмар 1-ої світової війни. Слісаренка покликають до московського війська, де й перебуває він до революції 1917 року. Тоді приїжджає до Києва. Тут працює за своїм фахом, як агроном.

Перші літературні спроби поета-письменника можна ще відмітити в дореволюційній добі. Твори початковця друкувались в журналі "Рідля". Згодом п-во "Слідо" видає першу збірку поезій п.я. "На березі Кастальському". Вже 1928 року виходить збірник віршів "Байда", де вміщено його поезії. Слід зазначити, що весь цей період советської влади на Україні був названий "періодом українізації". В ці часи неабияку діяльність розгорнула організація письменників "Валіте" на чолі з М. Хвильовим.

Ось що пише про ці часи С. Николішин: "Валіте загально визнана за націоналістичну організацію, існувала від кінця 1925 року до січня 1928. Мотором був М. Хвильовий, а членами найкваліфікованіші письменники на СУЗ". х/ Як відомо, до цієї організації належав також Слісаренко, що й цілком позитивно відбилось на його творчості. Зазначимо, що не є нашою ціллю аналізувати діяльність "ВАЛІТЕ". Це вже зробили й роблять за нас інші. хх/ Ми лиш в ім'я об'єктивності стверджуємо, що на творчість О. Слісаренка, його приналежність до "Валіте" якимсь чином відзеркалилась в його творах. Гасла: "геть від задрипанки Москви" й орієнтація на "психологічну Європу" зробили своє - твори Олекси Слісаренка забрали націоналістичного барвлення.

Безперечно, московським "літераторам" і партії це не було на руку, тому советська критика почала свою руїницьку роботу. Спершу Слісаренко змушений був перейти до прози. Перша книга оповідань -

х/ М. Николішин: "Націоналізм у літературі на східно-українських землях". С. 27.

хх/ На думці маємо праці проф. Г. Ващенко, та працю Петра Голубенка "Валіте" /1948-Орлик/ й взагалі праці тих людей, що були сучасниками цього літературного руху 20-их років на СУЗ.

це "Сотні тисяч сил", що появилися накладом "Книгоспілки".

Вже з початком 30-их років книжковий ринок вітає видання прозових творів О.Слісаренка, що вийшло в 5-ьох томах. Одначе "благонадѣжна" критика не спить, нагінка за "націоналістичні ухили" чимраз більше проріджують ряди українських письменників. Діквідовано в літературі й Слісаренка, як ворога народу.

Характер та вартість творів.

Характер оповідань О.Слісаренка різний, бо й у різні періоди часу були вони писані. Загально відомо, що час лишає на будь-якому творі своє характеровичне тавро. Це часове тавро таксамо відбивається у "Мертвих душах" Гоголя як й в творах Слісаренка, байдуже, що вони творили у різних добах. У Слісаренка ця "данина" часу - це свідоме хотіння прислужитися визвольній справі України - це одна тверда, "генеральна лінія" - це націоналізм у творчості.

О.Слісаренко - майстер нової реалістичної новелі з дуже живим й цікавим сюжетом.

Для порівняння приходять на думку новелі Джека Лондона, так само позначені внутрішнім динамізмом, рухливістю сюжету. Свого часу "Українське Видавництво", в 1943 р., видало збірку оповідань О.Слісаренка п.н. "Без компасу". Деякі твори автора овіяні серпанком гумору в сторону більшовицького устрою й влади. Для прикладу візьмемо оповідання "Драма в темному коридорі", де автор висміє "свободу" в ССРСР, якої в дійсності не було й не може бути.

Письменник опрацював також історичну тематику. Згадати хочби новелю "Ігумен і князь", де йому вдалося у надзвичайно художній формі представити декілька фрагментів з життя наших предків. На цілком окреме призначення й увагу заслуговує естетична сторінка творів. Всі описи природи переповнені чарівною музикою слова. Ось кілька зразків: "Глухе було його серце, як глуха осінь над Дніпром. Дикі кручі лили каламутні сльози у води сірої ріки /"Ігумен і князь/" Сонце спадало на брунату хмару куряви на заході, в повітрі після душного дня повіяло колодом... Воно статочно котилося, це сонце, блакитним полем, як дозрілий помідор, капавчи червоним своїм соком на спраглу землю". /"Тварина"/. Основа майстерности творів О.Слісаренка в тому, що він зумів поєднати ідейне наснаження твору з естетичною досконалістю, одне друге доповнює й творять гармонійну цілість. Тут маємо синтезу, яка підносить кожний твір до небуденної вартости.

Первні націоналізму в творчості автора.

Передусім хочемо з'ясувати наше зрозуміння націоналізму в творах О.Слісаренка чи взагалі у творчості деяких тогочасних письменників /напр.: М.Куліш, Хвильовий й інші/.

Під націоналізмом письменників 20-их й початку 30-их років на СУЗ розуміємо світогляд, що в основу своєї ідеології поставив індивідуальність української нації. Нація понад класи. Штовхати вперед прихильницю історію, дбати про "прогрес" - це значить дбати про відродження й зміцнення власної нації. Отже під таким кутом треба розглядати творчість Слісаренка й других сучасників. Безперечно, що цей націоналізм ріс органічно з народу, а його виразником саме й стали поети-письменники. Тож цілком правильно писав Є.Маланюк:

"Як в нації нема вождів,
Тоді ростіть її поети"

На СУЗ це й почалося. Провідниками народу стали поети. Націоналізм на СУЗ мусів хайке завжди прикриватись алегорією, езоповою мовою, символами, в прямій формі не можна висловитися в обставинах советської дійсності. Для прикладу кинемо погляд на новелу "Без компасу", де в образі прапорщика Уласенка показано, як під тиском самого життя прапорщика Уласенка, який майстерно введений в поемі "Без компасу" прокидається стихійний український націоналізм. Прапорщик Уласенко діє підчас I-ої світової війни, коли покликано його до московського царського війська. Перед тим студіював право. В барабанному вогні гармат, під свист куль - він змінив свій світогляд. Уласенко відчув, що всі істини, які він чув з університетської катедри не є життєздатні. Поволі спадає полуда з його очей. А далі Уласенко завважив, що до різних людей по різному відносяться - Наприклад, до нього "хахла", цілком інакше, як до "істинно русского" - хоча він набагато здібніший і сміливіший від москалів. Уласенко спершу лиш в біологічному розумінні чувся українцем. В одному сні він бачить рідне село й батька. Батько запитує його про причину війни... Син спершу не знає, що відповісти, але через хвилину відчуває, що десь чув про самостійну й незалежну Україну й відповідає: "Треба боротись, щоб скинути московську владу. Щоб самим господарювати на своїй землі".

Саме тут відчувалося зародження українського націоналістичного погляду, поставу непримириму до своїх національних ворогів. Уласенко починає думати про визволення ясно й різко, без жадних утопійних федерацій чи "договорів" зі "старшим братом" і т.п.. Батько ще більш укріплює сина в правильності його поглядів. Він каже: "Так чого ж ти будеш воювати за тих, що вважаєш їх гнобителями?" На цьому сон кінчається. В серці Уласенка пробудилося стихійне бажання жити, мати ціль у Він, що був під владою чужих норм, правил, ідей, раптом прокинувся. В душі прокинувся великий порив - жити для своєї нації. Але тому, що він досі жив "без компасу", його порив закінчується загибеллю під російськими й німецькими кулями. Уласенко чимраз більше переконується про лихі заміри московського командування. Його посиляють завжди на небезпечні місця. Він у своєму світоглядому шуканні самостій, бо навіть не має з ним поділитися зі своїми думками... Він ставить перед собою питання: "Визволення України з-під влади московських царів.... Але, як він буде визволяти, якими силами?" Компасу він ще не мав, і в цьому його трагедія. Але ж в цей бурхливий час більша частина патріотів була дійсно осамітнена, а zarazом далека від воєних гасел "українського" соціалізму, що діяв за вказівками свого покровителя М. Драгоманова, мовляв:

"З північною Руссю не зломим союзу,

Ми з нею близькі по роду,

Ми всі ділими й радість й горе

І вкупі приймаєм свободу". х/ Підкреслення Л.В.

Тож, як бачимо, Уласенко, який конечно хотів "зломити" "союз" з москалями, мусів бути одним зі самітних. Але тут він рішається на скрайність, смертоносне ризико. Уласенко старається дістатись до других фронтів окопів, бо чув, що там свої... "Ні, треба туди, на захід. Там десь є організована частка України й там дізнатись, що діяти." І він відчув приплив енергії"...Тоді раптом

х/ Цей уривок з гімну, який Драгоманів створив для українців.

Гимн був поміщений у "Віснику Європи".

кинувся бігти в бік німецької лінії окопів на явну смерть, що його обійняла льодовими руками між двома фронтовими лініями... Коли автор свою новелу закінчує трагедією, то це дає багато до думання.. чи дійсно мусять ці тисячі Уласенків, ходити "в бурену ніч без компасу" - чи може криється тут ганебний злочин, страшна провина тих "проводирів народу", що туманили його різними соціалістичними утопіями, замість показати велику мету - самостійність. Автор не закінчує своїх думок, не докінчуємо й ми - висновки лишаємо шановним читачам.

Лише з признанням можемо радіти й дивуватись відважності Слісаренка, що під большевицьким режимом наважився писати таку "буржуазно-націоналістичну" річ, яка по суті відповідає націоналістичній ідеології.

За це належиться йому повне признання.

х х х

Загально говорячи про націоналізм у писаннях українських письменників Великого Відродження, 20-их років - мусимо віддати шану діяльності ВАПЛІТЕ. Саме вона, майже єдина зі всіх тодішніх письменницьких організацій спромоглася стати на національний ґрунт.

Не хочемо вводити тут в полеміку з нашими соціологами чи літ. критиками, що твердять, ніби "Вапліте" пропагувало ідеї "загірної комуні". Ми хочемо бути об'єктивні, тому спираємось лиш на те, що написано, на факти.

Тож, наприклад, погляд Хвильового на творчість Т.Шевченка, треба рішуче осудити, але зате його напрямні відносно розриву з Москвою треба належно оцінити. Кожна людина має свої позитиви й негативи, вона не ідеальна. Лиш, щоб її оцінити, треба, щоб наші соціологи і літер. критики озброїлись не в односторонність - загумінок, лиш в об'єктивність. Через однобоке навітлення різних подій й постатей наша історія багато тратить.

Лиш об'єктивна критика є конструктивна й цінна, одностороння навпаки, вона - руйнуюча.

Діма

Київські каштани

Я маю примху: восени

Люблю збирать каштани.

Бувало, вдома ще до них

Торкнуся - і якось тепло стане,

Неначе, в серці частя тиша,

Чи золотий дитинства лишок.

Каштани... Іх і в чужині

Збирати я не перестану.

Та це не ті, не ті все, ні,

Що київські були каштани...

Землею рідною зігріті -

Найкращі в світі...

Діма.

ВИШИВАНИЙ РУШНИК.

Як їхала в дому на чужину, мати дала в дорогу рушник вишиваний, щоб про рідний дім не забувала.

- Вранці, доно, умийся, витреш ним лице, - і згадаєш про дім... А як за ніч забудеш, то на другий ранок знову побачиш цей рушник вишиваний... і, личко ним втираючи, знову про дім згадаєш. Візьми, це я ще дівчиною його вишивала. Взяла Катруся рушник з собою...

Але не втиралась ним, - шкода було. Немов щось святе, висів він у неї над ліжком в чужій кімнаті, на чужій землі... А потім, як довелося з однієї землі чужої їхати в другу, а тоді ще і в третю, - то заховала його до валізки і довгий час не виймала...

А оце сьогодні ввечері знову згадала про нього. Це ж за кілька днів її весілля мусить бути. Шовечора, після праці, Роберт проводив її додому і, прощаючись, казав:

- До окорого одруження, моя любя.

Довго думала Катруся, чи виходити їй заміж за Роберта, чи ні? Адже він беларусь, з чужої країни, яке то життя з ним буде? І хоча знала, що він кохає її, любить її Україну, /навіть українську мову почав вивчати/ і що його батьки радо матимуть її за невістку, - було якось страшно зв'язувати своє життя не з українцем. І тільки тому, що вже довгий час знала Роберта, його добре ставлення до неї, - тільки тому відважилась...

- Добре, Роберте... Я згодна бути Вашою дружиною. І коли, щасливий і усміхнений, він пішов додому, - сіла біля вікна і закурилась.

- Так от яке моє весілля... В чужім краю... Матуся й не знає...

І от тепер знову захтілось ще раз глянути на рушник, на дрібненькі хрестики, матусиною рукою вишивані.

Знайшла той рушник, поклала собі на коліна, дивилась на нього і бачила:

В зеленій гушавині, край села, біліє їхня хата... А в кімнаті, на колінах перед образом стоїть матуся і просить в Господа Бога щастя і здоров'я для своєї донечки. Батько сидить на своєму улюбленому місці - на лаві біля вікна - і дивиться на матір... А коли вона повертає обличчя в його бік, переводить погляд на книжку...

Притиснула рушник до грудей і цілувала дрібненькі хрестики, матусиною рукою вишивані... Потім знову поклала на коліна, дивилась і бачила:

... Край дороги височіє струнка тополя, окраса рідної землі. А здалека до неї їде Василь. Зустрінулись, привіталися. Це було їх перше випадкове побачення... Дивилась на рушник і бачила карі очі... Такі рідні, такі любі... і такі незабутні!... Стало тяжко дихати...

Кинулась до вікна, розчинила навістіж і в нічну темряву простягла руки.

- Василю!.. Василечку!.. Це ж тебе я кохаю!.. І довго-довго ще сиділа, тримаючи в руках той рушник вишиваний, тулячи його до серця, сльози дівочі ним витираючи.

А вранці господиня готелю, в якому Катруся мешкала, була дуже здивована, коли почувала, що та мусить кудись їхати... Довго тримала в руках коверту, яку Катря просила передати Роберту, як зайде,

і здвигала плечима

- Дивно, дуже дивно...

Думала, що б могла бути причиною Катрусиного виїзду і ніяк не могла того зрозуміти...

Та й чи зрозуміла б, побачивши простий полотняний рушник, дрібненькими хрестиками вишиваний?!...

Емма Андрієвська

I

Терпне в камені кров століть.
В місяці мак по жилах шумить.
Небо на гілці зріє.

Тяжко роса прикипить до долонь.
Темно всміхнеться зелений вогонь:
Під руки п'яного змія.

Уводять. Горда тінь осторонь.
Місто спливає до берега скронь
Залізноребре, безшис.

Терпне в камені кров століть.
Ніч хвостата на башті стоїть:
Уводять п'яного змія.

II

Вечір вінчає свічада.
Простір схилився на вікно.
Звідки злорадним чадом
Золото в зорі текло.

Золото в зорі як змії.
В прапорі тіней дерев
Щось, що і простір змие
І над гіллям роздере
І захлидеться в звії.

Хто непролазною ніччю
Предметів зміряв глибіню
Той, на якого обличчі
Бога лишилася тінь
В чорних свічадах кличе
Втрачену височінь

Золото в зорі як змії.

В. Хорунжий.

Д З В О Н И

Повільним кроком посувався похоронний похід. В такт з жалібним звуком дзвона ступали зажурені люди.

Бам! - протяжний звук тяжко проходив крізь густе повітря, переповнене димом кадила: важкими хмарами смутку.

Бам! - здавалось, було видно хвилі звуку, що розходилися в повітрі

Позаду походу йшов дядько Петро. Прощав свого друга. Йшов задивлений кудись - в ніщо. Він властиво і нічого не бачив, лише чув протяжний звук дзвона. Заслуханий в нього, він чув як у душі відзиваються інші звуки - спомини його життя.

Бам! - В такт з жалібним звуком дзвона повільно йшов похоронний похід. Бам!...

х х х

Дзелень - Дзелень - дзелень... дрібненько і пронизливо за-дзвонив шкільний дзвінок. Його звук наче розірвав переповнений мішок, що з нього посипалися рухливі істоти. Коритари і подвір'я переповнилися школярами. І він сам поміж ними. Вибіг з дверей класу, щтовхнув свого товариша, сховався за плечі іншого і всі разом з гамором побігли до виходу. Надворі бігали один за одним доки получились. Тоді Петро витягнув з кишені, завинений в папір, хліб і їв. Раптом побачив kota. Погнався за ним. Біля плоту спинився, бо помітив метелика. Цей спокійно сидів гріючи крила на сонці. Присів бджіля нього. Приглядався.

Аж тут: дзелень - дзелень - дзелень, - залунав дзвінок. Забувши про все, кинувся бігти до школи. Знов гамір, крики, поштовхи...

Притаманий школі звук. Співзвучання шкільного дзвінка і діточого гамору. Дивний звук...Такий близький, а такий давній спомин...

х х х

Погідна, морозна ніч. Ясний місяць, мільярди зір і іскристий сніг. Дерев в білих плахах. Чисті, білі поля. Майже невидний шлях...

Дзінь - дзінь - дзілінь - дзінь... Віддає чути, як зближаються сани. Звук міцнішає. Вже чути, як хропуть коні. А дзвіночки - аж захлипаються: Дзінь - дзінь - дзінь...

На санях батько, сусід, Петро і сусідів син - товариш Петра. Їдуть додому зі школи до села на Різдво.

Вони вже гімназисти. А все ж таки це для них ще казка Чудова казка - така подорож уночі, коли тріщить мороз, іскриться білий лан і так прекрасно, так ніжно дзвонять дзвіночки при санях. Звуку не можна відділити від образу. Якщо надворі стоїть погідна місячна ніч і ви їдете білими полями на санях - то при цьому мусять бути звук дзвіночків. Якщо їх нема - вони вам вчуваються.

Звук білий, як сніг, а сніг ясний і пухнасто ніжний, як переливи дзвіночків. Нічна подорож саньми і...

...дзінь, дзінь, дзілінь, дзінь...

Повагом розходиться звук дзвона: бам... бам...

Неділя. Вже в самому повітрі лежить святочний настрій. Вулицями ідуть прибрані люди. До церкви. А з дзвіниці чути: бам...

Ось і студент Петро. Іде, задумався. Сьогодні треба докінчити студії цього твору. Написати конспект. Вечором сходини літературного гуртка. Любченко? "Вертеп". Потім кіно-фільм з життя старих римлян...

Отож — до церкви. З дзвіниці лунає поважне: бам... Петро входить до церкви.

Чи ви собі уявляєте неділю, яка б не починалася звуком дзвонів? Ні! Це з частина тих обставин, що складаються на по-
няття — свято.

Чуєте? Бам.... бам....

х х х

Ви мабуть чули, а може читали, як то в селі "б"ють на сполох в дзвони".

Пожар. Вогонь в селі. Заспані люди вибігають, виносять майно, виганяють худобу. Метущня... І стріли, вибухи, крики...

А над усім — тривожний, нервовий звук дзвона: бам, бам, бам, телень, бам — бім....

Постаті вибігають з тіни і ховаються. Яскраві спалахи вистрілів і вибухів. Війна.

І Петро тут. Вояк. Червоний від бігу і заграви. Зброя в руках. Присідає. Вистріл.

...А на дзвіниці хтось вперто рухає серцем дзвона і несеється тривожно:

бам — бім — бом — телень, бам — бім...

х х х

Петро вийшов зі свого бюро. Тяжкий день праці — скінчився. Ось він тепер відпочине на свіжому повітрі погідного літнього вечора. Ще одна вулиця вправо, і він за містом. Знаходить в гайку вільний ослінчик, сідає. Старається нічого не думати. Повне відпруження. Довго сидить без руху.

А коли вже збирається встати — чує, як здалека допливає великою замраченою долиною спокійний, протяжний звук вечірнього дзвона. Цей звук дожить і тихне, то знов наростає і гине десь за горою.

Стає так дивно сумно і спокійно на душі. Напливають різні спомини і мрії. Згадується минуле, родина. Перед очима безжурна молодість, бурхливе життя і тихий вечір на селі... З-над ріки підноситься густий туман і в ньому губиться звук вечірнього дзвона.

"Піду на вечірню" — думає йдучи Петро. А в очах сльози. Біль? Смуток? Жаль? Ні.

Який невимовний настрій під звуку вечірнього дзвона.

Бам!...

х х х

Повільним кроком посувався похоронний похід. Позаду — дядько Петро. Він слухав дзвона і бачив ціле життя. Життя, що кінчається ось таким походом під звуки похоронного дзвона

Ви чуєте один дзвін? Ні, в цьому звукові, — прислухайтесь

уважно, - звучать усі ці дзвони. Зливаються в один могутий акорд. Акорд життя і смерті... божественний акорд.

Чуєте? Він ще звучить...

Слухайте....

В. Різдянський

"Брати по ідеї".
/з царини анекдотів/

Коли червона армія зайняла одне село в околиці Бресляв, на подвір'я Ганса Маєра верхи віхав советський лейтенант і попросив переночувати. Відмовляти було незручно й небезпечно, отже Маєр дав йому кімнату з ліжком на піддаші.

Через деякий час верхи в'їхав другий лейтенант. Радість була превелика - бо ж "я комуніст і ти комуніст" - треба "закрочити"... Ще добре не розійшлися за столом, як до брами гримав новий гість. Це був старший лейтенант, але прибав пішки. Радість зросла до безконечности. Виявилось, що тов. старший лейтенант день тому пропив коня і ще дотепер мав у кишені "каламарець".

Недовго вони пили, коли старший лейтенант вибачився "на п'ять хвилин". Але пройшло півгодини, а його ще не було. Занепокоєні два лейтенанти вийшли надвір і констатували, що старший лейтенант зник з конем другого старшини. "Ця сволоч - казали вони - напевно не є комуністом, бо комуністи так не роблять!"

За деякий час, по недовгій п'ятиці, лейтенант, що прийшов пізніше теж вибачився "на п'ять хвилин". Але пройшло 40 хвилин, а його все ще не було. Тоді перший і останній з лейтенантів констатував, що він також лишився без коня. Я, сказав він, не є комуністом, але ті два сволочи напевно комуністи!"

Skladajto pogortwy na Wydawnyczyj Fond Literatorubji
Komisiji!

З нім. мови переклала
Марія М.

Під кінець попереднього літа, підчас подорожі я прибув до міста Н. Це був мій перший поворот від часу, коли я закінчив гімназію в тому місті. У моїх колишніх шкільних друзів не було вже нікого більш, окрім Зігмунда Роде. Він був адвокатом і міським радником. Я знав його добре. Нас обох лучило це все, що звичайно творить шкільну приязнь. Ми, як дружні суперники, визначалися в однакових предметах, мали ці самі літературні замишування, завважували в наших учителів ці самі смішні прикмети. Передусім ми з однаковим захопленням і однаковою силою любили мистецтво. Коли ми розмовляли про це, тоді кожен з нас відчував, як його загаль відбивається сильніше і виразніше в душі другого. Ми підбадьорювали і подивляли один одного. Ми ніколи не важились подумати, що один з нас міг би посвятитися чомусь іншому, як тільки мистецтву. Зігмунд уважав "службу ідеалові" як щось самозрозуміле в його житті і ніщо не мало сили перешкодити в тому. Я деколи дивився скептично.

Коли я відтак закінчив гімназію і вибрав академію, він вступив на університет, щоб студіювати право: "тимчасом", як він говорив, бо всетаки мав надію, що батько дозволить йому здійснити його плани. З того часу ми дуже мало знали про себе, а тепер я мав побачити його знову в давньому крузі, де він остаточно знайшов свої сталі життєві завдання і де він правдоподібно остався б до кінця свого життя. Муну признатися, що я був дуже упереджений. Бо коли я згадував колишнього, задумчивого хлопця з напів довгими волоссям, з м'якими трохи дівочими рухами, я уявляв собі, як дуже він мусів змінитися зовнішньо і духово, щоб пристосувати себе до свого завдання в житті як адвокат і радник малого містечка. Напевно став він сильніший фізично, а духово відносно слабший. Я навіть думав собі, що він одружений і зразу уявив собі його дружину, як одну з пересічних провінціальних дам, які свого духово вищого мужа переважно знижують до власної сфери. Безнастанні турботи за тих, що творили його рідню забирали частину його життя і були напевно перешкодою в тому, щоб він міг зайнятися і розвивати своє внутрішнє "Я". В тому я особисто ніколи не зазнав поважної перешкоди. Як дуже він став мені чужий, то всетаки якась болюча і напевно наївна цікавість не дозволяла мені проминути нагоди, щоб і в тому випадку побачити власними очима зміну, яку життя застерігає собі при кожному повороті.

Коли я відтак ввійшов у білий дім серед городу перед брамою міста, де жив мій приятель, мило розчарувався. Античне уладження обширного сальону, до якого запросили мене, було придбане мабуть з магазину малого містечка. Але тут і там видно було якусь прикрасу — мистецький твір. Ці речі були доказом частих подорожей і перериваного вираді, але не занежаного зв'язку з поступом культури.

Ввійшла дружина мого приятеля. Я завважив, що вона відповідала уладженню цього дому. Одяг її визначався своєрідним стилем.

Милі, спокійні риси її обличчя були підкреслені повабною зачіскою. Граціозний спокій її рухів не міг закрити все ж таки привички швидкого господарювання. Її розмова визначалася милою природністю, хоча не була особливо цікавою. Вона покликала своїх обох синів — герних, здорових хлопців, з яких молодший дуже нагадував мені мого приятеля в молодих роках. Я в міжчасі став справді цікавий побачити самого Доде. Його сподівалися щойно за пів години.

Вже темніло, коли здалека почувся скрип фіртки, я побачив як шутрованою стежкою ішов високий, сильний мужчина, якого вправді затерта вже лінія талії все таки не давало поставі неформального вигляду. Він ішов гнучким, певним кроком; тут і там приставав, нахилючись над корчем рожі.

Ми привітали себе дуже сердечно, при чому він не був здивований з мого несподіваного приїзду. Він, як сам казав, привик до частих і несподіваних змін. І не питав мене багато, з певністю розумів неспокійне життя, в якому я перебував і все, що цікавило мене в жадному разі не стало і для нього чужим. Ми сиділи при столі. Він говорив про мистецтво, його розвиток і напрями. Його завваження були властиві і мудрі, певні і ясні як в молодому віці, але без захоплення.

Його дружина вмішувалась деколи в розмову. Вона вміла знайти дорогу до улюбленої теми свого мужа і слухала з зацікавленням, що він говорив. Коли по хвилині вона почула, що він заторкнув наші спільні спогади, вийшла з кімнати.

Ми сиділи на відкритій веранді. М'яке повітря літньої ночі доходило насичене сильним, з різних пахощів зложеним подихом саду. Місячне світло, якому легка мряка відобразила його холод, гралося довкола верхків старих дерев, освітлювало одну сторону алеї, щоб другу тим виразніше залишити в темноті. Виразні різниці світла і тіні творили уяву безконечного простору.

Образ життєвих умовин мого приятеля, що витворився в мене у першій хвилині мого приїзду, змінився цілковито продовж цього вечора.

"Гратують тобі твого родинного життя. Ти з певністю задоволений?"

"Так, мені пощастило".

"Твій молодший син є наче відбитком твоєї молодості".

"Він нагадує мені часто наші молоді дні".

"Ти сам нагадуєш мені їх. При своєму становищі, ти все таки частинно остався мистцем з того часу, — тільки не згадуєш так часто про ідеали".

Він усміхнувся стримано.

"Не сміємо речей чудовних робити буденними".

"Чудовних?"

"Так я називаю це для себе. Я маю на думці це, чого не знаємо і про що не думає пересічність, яка цікавиться тільки реальністю. Я маю на думці це щось далеке, безсумтєве, цілковито недосяжне, тільки виміряне, про що, навіть коли ми це пережили, згадуємо тільки як про сон".

Я мовчав здивований його скритим зворушенням у цих словах.

Він піднявся і підійшов до вікна, через яке перехиливалась галузка повійки. Він підніс її й говорив далі:

"Квітка, про яку я думаю, подібна до цієї, тільки ще багато ясніша і ніжніша. Ніхто не мав би сміlosti її доторкнути. Вона зносить тільки поцілунок чистого сонця. Вона в'ється серед тихих трав і широким луком схиляється понад берегами синього моря. На березі спинається вгору по скалі серед червоних кущів і на горі обіймає білий дім своїми блідими руками. Марморові тераси ясніють під блакиттю неба, море полискує діамантом. Але лагідно простирається понад всією ясністю серпанок квітів, якого білість скриває подих рідних красок".

Він повернувся і побачивши мій все більш здивавний погляд, усміхнувся.

"Я не мрійник. Це не є ідеалізований край, про який я розповідаю. Це — дійсність!"

Я прохав його розповісти.

Він говорив:

"Здійснення мого гарячого бажання в молодості, як знаєш, було мені недовзголене. Я старався забути це перше, велике розчарування в моєму житті надмірними і свавільними розвагами на університетах. Як двадцятирічний вже не молодий студент, я побачив, що моя легкомудрість закінчилася тяжкою недугою. Частинно вилікуваний я виїхав на південь, щоб там скріпити своє здоров'я.

Прикра зима зближалася до кінця і я радів розквітом чудової італійської весни, але не як цей, що вперше її переживав. Моє відчуття було глибоке і мої думки пригноблені.

Рухливе життя міст не приманювало мене. Я ледве помічав, чужоту свого довкілля. В моїй душі, наче в калейдоскопі, перебував непомітно світ мистецтва. Хто міг би сказати, що ці мистецькі твори, які я так бажав побачити, так мало мене зворушують. Я пригадую, як довго я стояв колись в одній флорентійській церкві перед образом Фра Ангеліко. Від голови Мадонни, повної терплячого виразу спливало лагідне світло понад постатями, що звернули до неї покірно свої очі. Я не бажав нічого більше бачити і вийшов ошоломлений, близький сліз.

Ніщо не заспокоювало мене і мимо отяжіности в мене була жадоба шукання. І так їздив я, не затримуючись ніде на довгий побут.

З початком літа перебував я в горах і не міг навіть усвідомити собі, що завело мене сюди. Моє мешкання було на одному з горбків в самотній господі, що виглядала радше на сільську господарську хату як на гостиницю. Але я мало перебував в хаті. Повали і без особливого наміру я звиджував околиці, яких я ніколи перше не бачив і навіть не знав їх назви. Деколи я навіть не був вдоволений, коли наче приналежало знову побачив свою хату. Мені здавалося, що я шукаю чогось незнаного. Я відчував це, але не знаходив.

Одного дня я втратив з очей стежку, що лагідно піднімалася вгору крізь густий ліс. Мовчанка, що панувала довкруги примушувала мене спостерігати виразніше все, що мене оточувало. Я йшов лісом з напруженою цікавістю, яку звичайно викликає незнана далечинь? — аж врешті знову побачив перед собою світло. Ліс, куди я

чінь, — аж врешті знову побачив перед собою світло. Діс, куди я йшов вгору кінчився стрімким скалистим берегом. В долині розлялося, прислонене здебільша густою травою голубе озеро. Менш стрімкі гори порослі зеленню, гори по другому боці повітряно і отягаючись ступали у воду. В місці, де вони уступались зеленім гай, а у висоті на половині гір я побачив білий у старому стилі збудований дім. Він не видавався мені великий, але виразно блистів на темному тлі кипарисів.

Самітний дім понад озером на краю вузької захованої долини збільшував мою цікавість. Не чути було жадного шелоту — води і ця темничка глибока тиша відбивалася в моїй душі тугою. Нахилившись у вистаючої скали я глядів в долину і здавалося мені, що бачу як понад теплою зеленню кивить повітря. Напевно було там в долині затишно і життя плыло повільніше і спокійно. Заглиблений у свої думках я шукав на вузькій площині гір стежки, щоб зійти в долину. Я побачив здалека скісну доріжку, але коли і підбіг ближче, вона зникла мені з очей. Дорога була наче зачарована. Врешті з великим трудом я зійшов в долину. Зворушений темницею цієї літньої тиші я не зміг ступити в малу долину. Лиш обжоло брехали в теплому пахучому повітрі. Я підійшов ковалок стежкою, що вела над хрустальною водою і поросла травами притулилась тісно до скали. Тут і там я мусів схилитися, щоб протиснутись під звисаючим пнем.

нахилилися над берегом і поринали в воду. В багатьох місцях видно було шуварі, а на зеленому тлі відбивалися великі білі рожі.

Чим далі, беріг ставав ширший. Я обійшов озеро і звнажив як воно ще більш зужувалося у своїй середині. Оба висунені вперед береги лучилися зрослими разом верхками в'язів і оливних дерев. Вони творили густе зелене склепіння. Тут вперше я побачив білду повійку. Вона вилася вдовж цілого берега, але тут спиналася чудовим луком понад озером і бігла на матовому сіро-зеленому тлі оливних дерев.

Я глядів як на лискучій поверхні води гралися тіні листків. У цій хвилині я забажав човном поплисти під цим квітчастим вінком, що був наче брамою до якогось незвичайного і незнамого мені краю, який так приманював мені.

Я йшов повільним кроком схиливши голову. Коли я знову поглянув перед себе, гори вже дуже віддалились від берега. Я стояв перед великим садом, що тягнувся аж вгору, де з-поза зеленої заслони яснів білий дім. Лискучі сходи тераси виступали з посеред густого листя, яке обіймало їх мимраз більше аж врешті заслонювало зовсім. Природа цього саду, що звернений був у соняшну, замкнену з усіх сторін долину розкинулося свобідно і буйно. Тисякий живо-пліт ріс не спинкований людською рукою. Тут і там простягалося жовтаве листя цитрини і змішувалося зі срібно-сірим оливом, з темними гранитами і майже чорними листками помаранч. В місцях, що вказували сліди давньої фрамуги причаювались в густій зелені мармурові постаті: фльора в широкій квітами мережаній шаті і старий, сміючий фавн проникливо споглядаючи перед себе. Посередині малої поляни, що на-пів потонула у високій ясній траві з білими головками нарцисів, стояв частинно знищений, колись по-мистецьки вирізьблений басейн і збирав прозору зеленково миготячу струю водограю. Ледви чути було його плюскіт, а мармуровий хлопець з солодкою, сумною усмішкою ловив рукою трискаючу воду.

Прастарі кипариси мережали поляну. Буйні дикі кущі творили

зелену гору і заслонювали все за собою. Тільки біла повійка показувала дорогу. Вона тяглась з-над берега, перекидалася над тисовим живоплотом і колихалася з галузки на галузку. Вона кружила, щоб обійняти водограй, щоб прикрасити своїм свіжим квітом сірі комінні постаті. А потому зверталася до тераси, - і там вгорі наче хотіла заглянути у дім, якого мабуть нікто окрім неї не бачив. Якесь медянхолійна краса простягалася над всім, що я міг бачити крізь барокові арабески високої заржавілої фіртки. Ніколи я не посмів би відкрити її.

Чим довше я стояв, тим сильніше вкрадалось почуття чогось несамовитого, наче б хтось за мною поклав свою руку на моє рамя. Я здригнувся легко і оглянувшись зважав на щастя знак людської близькості. На спокійній воді побачив я малий, ясний човен, що прикріплений був до вузької кладки над берегом. Я глядів на лискуче зеркало води, якого він поплив би, щоб на другому боці потонути в зеленій гудавині. Я не міг опертися спокусі звільнити човен. Хто забороняв мені, хто міг тут жити відорвавшись від світа? Може хтось, когось життя прикрили розчаруваннями призначив на пустельника, може хтось хворий - так само як є. Хто б це не був, ставав мені близьким. Так розважав, обійшов і озером аж до місяця, де кінчилася стежка і вода обмивала шорсткий камінний берег. Я шукав затишного кутка для відпочинку і зважив серед пущу темний предмет. Мені вдалося з-поміж густих кущів притягнути плоский, досить тяжкий човен. Він був порохнявий і занедбаний, але нікто напевно не заборонив би мені ним послужитись. Я очистив його і відважився поплисти в ньому. Але він не був вигідний, як я сподівався. Незручні, короткі весла плескали голосно по воді і човен неохоче, поволі посувався вперед. Дорога не була вже далека. Незабаром я осягнув листисте склепіння і у малому заливі я знайшов затишне місце, яке саме вистарчало для могого човна. Я задержався і відложив весла. Переді мною залеснів малий гай, якого я став тепер наче власником. Його захищали буйні акації, що нахилилися низько понад водою і рожені пелюстки їх розхилених квітів спадали в мій човен. Довкруги простягалось справжнє царство природи, про яке я так мріяв. У глухій тиші я відчував хвилювання літнього повітря. На зеркалі води миготіли тіні листків, на які тут і там тіла повійка із зеленого склепіння кидала свій ясний рефлекс. Я почув над водою шелест живих істот, що налякалися моєю принаємністю. За мною обізвались голоси цвіркунів, а червоні хрущі колихалися на листках і падали у човен. До моїх нух долітало легке бриніння, а з води почувався таємничий пліск. Блакитні світелка важок і метеликів подискували тут і там на тлі заходячого сонця, що своєю вогнистою смугою творило наче границю могого зеленого царства.

Не знаю, як довго я ще так залишався. Нараз у світлі сонця прохвонулась струнка тінь. За мною виринув вузький надсвіт ясного човна, а поволі, поволі в сонячному промінні показались невразні контури жіночої постаті. Вона щезла піднесла весла і легкі риси білого одягу зраджували м'які рухи дрібних рук, принадливу грацію ніжної постаті. Весла беззвучно зховувались по поверхні води. Вони замітила мене. З великого соломкового капелюха звисала низько прозора вуалька і прикривала її біліде чоло і великі глибокі очі. Я похилився і видержав її погляд, майже не відчувалося його, наче б була вона тільки привидом. І я не був здивований її появою. Я далі снув свої мрії і прикрашував в уяві зелений гай, озеро і дім тим всім, що тільки я бажав, тим всім, що ми звемо величию і щастям. Мені здавалося, що без неї не могло б існувати тут ніяке жит-

тя. Вона сама була душею цієї природи. Я очікував її.

Чован плів поволи вперед. Вона могла б так просунутись коло мене наче принадлива злуда і я не посмів би її спинити. А по середині зеленого склепіння вона непевним рухом повернула веслами вбік. Я догадався, що зайняв її місце і швидко рішуче сказав:

"Я мушу вибачитись".

Вона заперечила спокійним рухом голови.

"Залишіться", сказала тихим голосом. "І для двох човнів тут досить місця".

І короткими ударами весел затримала свій човен коло мого.

Продовження слідує.

Від редакції.

Помішуючи новелю Гайнріха Мана "Чарівне", започатковуємо в нашому Літературному листку - перекладну ділянку чужої художньої літератури. Гайнріх Ман - це один з визначніших німецьких новелістів й повістярів. В наступному числі постарамось присвятити його творчості окрему статтю.

Дімо.

Рідна пісня

Він вийшов із купе і став біля вікна в проході,
Замислений юнак... Дивився на поля,
А блиск очей казав колесам: "Годі,
Вже годі міряти на захід шлях."

А блиск очей казав про Україну,
Про те, що там поля і краді і миліш...
Про ту любов, що не згаса, не гине
В чужім краю до рідної землі.

І раптом - ніби промінь сонця блиснув
І звеселив похмурий день...

Почулась пісня. Українська пісня...

Юнак здригнувся... то співає, де?

Тулилась до вікна, неначе в нім утіха,
Задивлена, сумна, в зелену далину
Чорнява дівчина... І стиха
Співала пісню рідну і сумну.

Він підійшов. Усмішка ледь помітна
Заграла на вустах. Повеселів юнак.

- Ви українка? - запитав привітно.

Поглянула... І щастя злива: "Так"

Немов давно знайомій руку стиснув,
За словом слово, й вирвалася, мов птах,
Бадьора, рідна українська пісня,
І легшим став обом чужинний шлях.

Лесь Вишневий

М А Т И

В тяжких болях і муках Ти привела мене на світ. Солодкий усміх повстав на Твоїх устах, коли почула вперше голос Твоєї рідної дитини, що прийшла на світ. Зникли болі - зродилося нове життя.

х

х

х

І ось Ти вже стояла нахилена наді мною. Я вимахував маленькими рученятами й часами немилосердно докучав. Я не розумів, що в тій ніжній обличчю криється велика любов до мене. Вона замкнена лиш в тобі. Але я вперше вимовив слово "Мама" - Воно було перше, воно й .. останнє.

х

х

х

Дні за днями - ночі за ночами - безперервний невидний ланцюг - життя. І я не знав, довго не знав тих недоспаних ночей і вічної тривоги дорогої душі. Ах - якби я знав!

х

х

х

Прошли роки і час летів... Схопив він в свої обійми і відірвав мене від Тебе. За що? Може за те що докучав Тобі? І знову вдарила тяжким тягарем Тебе доля.

Ти дивилася вслід мені, а сльози блищали в очах. Але ж Ти не плакала. Пощо? Ти викохала мене не для себе - для служби власній Нації. І довго і вічно буде так між людьми... Я пішов боронити її.

Будь же Ти, Мамо, горда - син Твій не осоромив Тебе!

Тепер живу увесь для Тебе! Ти далеко, деś кривавиться серце Твоє за мною, може в тюрмах, в неволі, в кайданах покутуєш за синову чесність. На благання Твоє - "Сину, сину, де ти є!" - лише глухий брязкіт московських кайданів.

Я чую Твої стогони й Тебе ніколи не забуду. Бо хто має більшу любов від Тебе?

х

х

х

В моїй уяві завжди згорблена постать, що стоїть на колінах в кутку перед образом - у сумерку сповита. Туга у зморшках і вираз глибокого болю душі. Крадькома Ти молилася за мене. І все, що найкраще ховаєш - "Це для нього, для сина".

х

х

х

Я вірю, що Ти ще живеш. Ти ще й досі працюєш для мене. Ти посіяла сім'я любови до Тебе в моїй душі. Твоє благословення завжди зі мною. А гадячий останній цілунок ще гріє й пестить мою душу так ніжно, як цілунок весняного сонця.

...Я пішов у світ, але Твій образ завжди зі мною.

ЛІТЕРАТУРНА ГРУПА "ІЗ".

Львів середини тридцятих років нашого сторіччя був справжнім осередком політичного, господарчого й мистецького життя України поза Советським Союзом. Хто мав нагоду в той час побувати у Городі Льва, як гордо звали його мешканці, той подавав змісця у повний хід національної машинерії і мусів признавати з подивом, що західня вітка українського народу гідно репрезентувала належне українське життя на всіх ділянках. Тут були канцелярії не тільки Української Парляментарної Репрезентації та всіх великих українських політичних партій, але й такі господарчі центральні, як Центросоюз, Наслосоюз, Народна Торговля, Дністер і Земельний Банк, тут виходила друком більшість з поверх сотки українських часописів і журналів, сюди нарешті збігалися нитки українського підпілля, твердо організованого тодішньою ОУН під проводом зализних полковників Б. Коновальця, а згодом А. Мельника, і тут, у цім місті, освячували своєю мукою та смертю в'язничні мури Бригідок, Янівської та Лиховича сотки найкращих українських революціонерів, виконуючи безсмертний міт про невгнутість переможеного, але не покраного українського народу. Сюди, до Львова, з'їздилися сотки делегатів сіл і міст Західньої Полості у час великих всенародніх з'їздів та свят, з нагоди зборів централі, але теж кожного дня прибували тисячі людей з ближчих і дальших околиць по пораді, до інстуркції, по підкріплення атакваних та важко боронених далеких українських станиць. В місті, не зважаючи на всі зусилля поляків, скрізь помітні були українці; це справді було серце тогочасної української Галичини. Ще перед такими політично-господарчими умовами, Львів тієї середини тридцятих років був передусім духово-культурною централею Західньо-Українських Земель. Наукове Товариство ім. Т. Шевченка, Богословська Академія, Матірне Т-во, Просвіта, Національний Музей, бібліотеки, книгарні й друкарні - все це не могло не сприяти розвитку української науки й українського мистецтва. З останнього, тільки театр не мав у Львові відповідних для розвитку умовин і користав з принагідних гостин відомих труп Бенцаля та Блавацького. Але зате українська музика, зосереджена в Музичному Інституті ім. М. Лисенка, в якому діяли такі аси як Барвінський, Людкевич і Антін Рудницький; образотворче мистецтво, носієм якого стала Асоціація Незалежних Українських Мистців з Павлом Ковжуном на чолі, й, нарешті, література - всі ці грані національної творчості мали у Львові й відповідних людей та відповідні для розгортання своєї праці умовини.

Літературне життя Західніх Областей тогочасу мало теж у Львові свій головний осередок; ним було Товариство Письменників та Журналістів ім. Івана Франка, - об'єднання, в якому головували та якого членами були такі світочі, як Василь Стефаник і Богдан Лепкий. Зрештою, до Т-ва належали всі кращі тогочасні західньо-українські літературні й журналістичні пера, а саме товариство мало таку повагу, що дістатися в його члени ставало мрією кожного молодого письменника чи журналіста. Та й стати членом Т-ва Письменників і Журналістів ім. Івана Франка не було легко: для цього вимагали щонайменш трирічної праці в письменстві чи журналістиці, відповідної кількості доброякісних творів та ще й доброї по руки з членів Т-ва; отже ясно, що письменницькому та журналістичному молоднякові пролізти туди було дуже тяжко.

Тимчасом у Львові діяв цілий ряд видавництв, виходили періо-

дично десятки газет і журналів, з'являлися свіжі та надівсе на горизонті літератури виходили щораз нові люди, з досі невідсним іменем, з завдатками та прозвами більшого чи меншого таланту. "Зачепитись за друк", знайти на сторінках того чи цього періодика не було важко. І "Літературно-Науковий Вісник", і його католицький конкурент "Дзвони", і великий пресовий концерн Тиктора "Українська Преса" і видавництво "Червона Калина" та "Дніпро" /обидва створені кол. во-
яками Визвольної Війни/ і видавець "Світу Дитини" та його бібліотеки, і Видавнича Спілка "Діло", і, нарешті, цілий ряд окремих часописів та журналів пошукували за творами і хто мав хист та трохи відваги, тому не важко було блиснути несподівано своїм прізвиськом на друкованій сторінці. Правда, дістатись до такого "Вісника", де ставилися надзвичайно високі вимоги, чи до "Назустріч", де відомий критик Михайло Рудницький "розбирав" твір, як казали, "до сорочки", - не було легко. Але поруч тих двох передових літературних журналів існували ще щоденники, тижневики та місячники і друкуватись було в чому. "Діло", "Новий Час", "Наш Прапор", "Неділя", "Мета" й "Нова Зоря" як часописи, а "Дзвони", "Червона Калина" й "Обрії" як журнали, хоч і ставили теж вимоги, але приймали ще до твори молодих і невідомих досі авторів - і отак наростала у Львові ціла група молодняку, що друкувався, був відомий, мав успіхи, а проте ще не належав до офіційного літературного "Олімпу" з "Вісника" чи Т-ва ім. І. Франка. Серед них були такі, що вже постійно працювали в пресі, мали свої одну-дві збірки друком, виступали з успіхом і давали надію на добрих у майбутньому письменників, а проте всі вони ходили одинцем і не мали свого середовища, де могли б поділитись своїми плянами, почванитись створеним, перевірити його вартість та набирати, збільшувати своє фахове знання. Серед тих "самотників" найшлися, на диво, й молоді журналісти, і такі ж поети та письменники, і навіть початкучі літературознавці-критики. Створення середовища, в якому ці молоді творці могли б знайти себе та зростати вгору, стало рубом і так дійшло до за-
снування літературної групи "І2".

Хто був безпосереднім творцем цієї групи - сьогодні важко сказати. Ідея її зродилася напевно в редакції "Неділі", видавцем та співредактором якої був Роман Голіян, але тон якій надавав незабутній Микола Голубець, не тільки "батько" всіх молодих талантів, але й один з найкращих тогочасних журналістів і публіцистів, критик і мистецтвознавець, історик і письменник, голова Асоціації Незалежних Українських Мистців та невтомно-творчий видавець в одній особі, до того ж незвичайно товариська, культурна й надівсе скромна людина. Кількість книжок - повістей, збірок, поезій, критичних нарисів, історичних розвідок - що їх автором був Микола Голубець, напевно йде в десятки, а головною його заслугою було "відполячення" історії міста Львова, "Мольо" /так усі звали Голубця/ пристрасно любив та якому присвятив не тільки основну історію, але й безліч оглядів і нарисів. Кільком же газетам і журналам дав Микола Голубець початок, в кількох був начальним редактором і в кількох співпрацював, не кажучи вже про те, скільки написав, - про це, мабуть, скаже хіба колись окремий дослідник цієї незабутньої постаті, що почала свою кар'єру з "Мистецького Гуртка" Українських Сімоних Стрільців і в повному розгарі сил та таланту несподівано, в найкращих мужеських роках вмерла, переживши два роки "совєтського Львова", в грудні 1941 року.

Навмисне згадую ширше про Миколу Голубця, бо він підхоплював кожную цікаву ідею і диро її здійснював. А в "Неділі", в якій під рукою М. Голубця і я мав честь проходити журналістичний "вишкіл" через кілька років в "Неділі", що намагалася бути популярно-родинним і мистецько-науковим тижневику, починали свою кар'єру від перших писань такі відомі сьогодні письменники як Богдан Нижанківський, Іван Чернява і Василь Ткачук, до неї присилав свої перші твори Юрій Косач, в ній писав Богдан Пісик, що вироблявся на незвичайного нове-

ліста і чимало інших, сьогодні вже відомих, мистців пера. Це в цій "Неділі" виступав Іван Чернява своїми віршами в кутку "Під шепотом настрою" і в ній видав свою першу збірку поезій "Ступіні"; в цій "Неділі" почав містити свої фейлетони Богдан Нижанківський, що й видав їх опісля, таки накладом цього ж часопису, в окремій збірці "Актор говорить"; до неї прислав своє оповідання хлопчина з Гуцульщини Василь Ткачук, у якому Микола Голубець відразу найшов пробіски поважного таланту та опісля й самого Ткачука стягнув до Львова. До "Неділі" писали, в ній друкувалися і Богдан Лепкий, і Денис Лукінович, і Віктор Андрієвський, і Федір Дудко, і Горліс-Горський, а автор "Шляхами на Соловки" Вітадій Юрченко /обидва останні теж почали з "Неділі"/ й багато інших старших та відомих письменників. Обидва редактори цього тижневика, Роман Голіян і Микола Голубець, можуть бути горді, що саме їх газети довелось бути справді одною з найбільш творчих на той час клітин літературно-публіцистичного життя Галицької Волости.

Так ось те пераментний Іван Чернява, глузливий і неспокійний Богдан Нижанківський, тихий і вдумливий Василь Ткачук і бурхливий Богдан Цірик, до того ж я - вже тоді член Т-ва Письменників і Журналістів ім. І. Франка і мій брат Яраслав Курдидик, що пробував вдатно пера в мініатурі, - ми були тими, що шукали середогнища для себе, а Микола Голубець став нашим опікуном і батьком, доброзичливим критиком і виховником у твердій літературній школі. Ми почали сходитися, а до нас швидко причалив ще "новий", блискучий своїм талантом, Івась Керницький, незрівняний расовий фейлетоніст "Нового Часу" Федь Триндик, і спірредактор "Комаря", гуморист Петро Голинський. Нарешті до нашого гурту пристав вибуховий, ініціативний і динамічний Володислав Ковальчук, що спеціалізувався у драматичному мистецтві та наймолодший, "недрукований" ще тоді, Зенко Тарнавський, пізніший керівник "Веселого Львова". Постійним другом у всіх наших розмовах і пияках був Богдан Романенчук, тоді ще студент-україніст, але вже з завдатками на видавничого критика та літературознавця - і, ось, нас наїшлося дванадцять. Ковальчук і я найбільш натискали на постійність наших зустрічей та на плянність нашого літературного вишколу, ми поговорили з Миколою Голубцем - і так продилася нова літературна група молодих, а що ніяка з проєтованих навч не підходила для усіх, то на мою пропозицію ми так і назвали себе "Дванадцять" і то не "словами", а таки цифрою: "12".

Програма "12" була дуже проста. Її не закріплено ніяким маніфестом чи статутом, але сьогодні можна цю програму схопити так: активна й позитивна служба українській літературі пером, підшукування нових, динамічних форм мислову, підвищення свого фахового знання, взаємна критика й допомога, промощування собі дороги до громадянства. Зрештою, найбільш залежало нам усім на тому, щоб строрити щось у роді свого літературного салюну, в якому ми почувалися б вільно і де на нас не дивилися б оком суворого критика, але де ми зустрічали б доброзичливість і могли одверто признаватися до своїх помилок.

Зовнішнім знавом цієї неписаної програми стали швидко т.зв. літературні четверги "12-ки", на які ми приходили з написаними й видрукowanymi своїми творами, прочитували їх і розглядали, сміялись з них або виправляли на кращий рівень. На ці четверги приносили всі різну літературу: фахові літературні журнали, рецензії та публікації, нововидані книжки і т.д. Місцем для зйогдин стала відновлена в той час кавазна "Народньої Гостинниці" на розі вулиць Сиктуської та Костюшка і тут "12" добула собі скоро окрему кімнатку, в якій не мігали їй у не раз гострих дискусіях посторонні гості та незацікавлені особи. Але й без цього, вістка про ці четверги стала швидко поширюватись і до кімнатки почали "запрошуватись" різні знайомі й незнайомі, що мали зацікавлення для літературних чи ти давничих справ. Можна без перебільшень сказати, що на четвер-

гах "ІЗ-ки" бували всі видатніші тогочасні літератори й редактори, деякі з них з простої цікавості, а деякі таки з прихильності до того гурта віднажних, що почав "конкурувати" з офіційним літературним "Олімпом". Згодом і сама "ІЗ-ка" почала запрошувати до себе на сходинах всяких цікавіших робутників пера, а тоді кімнатка ставала тісною й гуділа від розмов, жартів і дискусій. Осередком кожних сходин був т.зв. "Літопис", своєрідна хроніка "ІЗ-ки", що мала форму велетенської книги й у яку вписувалися гості та яку під час сходин увесь час заповнював заввагами та звітами з того, що відбувалося на сходинах, не хто інший, а винахідник цієї "книжки", Володислав Ковальчук, що й придав їй "вступ" і вів її далі у специфічномакаронічній літературній мові письменників нашого середньовіччя. Кожні сходини в четвер починалися від того, що члени "ІЗ-ки" мусіли відзначити свою приязність вписанням у книгу "чогось мудрого", як казалося в нас, а під цю формулу приходили найрізніші дотепи, завваги й сентенції, що аж бурмили свіжістю, різкістю й оригінальністю. До книги вписувалися й гості, а що Іван Черняра був теж непоганим карикатуристом та що на четверги стали згодом вгощати й такі мистці як Едвард Козак, Роман Чорний, Петро Андрухів, Антін Павлось, та інші, то книга швидко покрилася незвичайно вдалимис рисунками й карикатурами та зробилася справжньою сенсацією, яку варто було переглянути. До того ж гості на четвергах не обмежувалися до мужчин: кожний з нас мав якусь знайому, чи дівчину і хотів і їй показати, яке у нього товариство - від цього сходини набирали джентльменського тону й салюнової тонкості. Нарешті постійним гостем була в нас симпатична й відома молода письменниця, Таня Чайківська, та їй бистрості й химерності "Літопис" завдячував неодну цікаву записку.

Хто тільки не був у ці прегарні четверги у "ІЗ-ки" в гостях! Кожний раз приводив когось зо старших наш опікун Микола Голубець - і на якомусь четверзі був у кімнатці "ІЗ-ки" і видавець Іван Тиктор, і критик Михайло Рудницький, якого всі боялися, але який був незвичайно милий в товаристві своїм дотепом, і редактор "Зиза" Роман Пашківський, і директор видавництва "Червона Калина", Осип Навроцький, і письменники: Василь Софронів-Левицький, Юра Шкрумеляк, Микола Матіїв-Мельник, Олесь Бабій і поети Богдан Крапців та Богдан Антонич і багато інших. Приходили мистці й композитори, врешті приходили і "сноби", чи - як їх називав незабутній Ковальчук - "поцтиві жлоби", які хотіли комусь похвалитись, що бували в товаристві письменницької братії...

Але найбільше приходили, таки молоді, Видавець "Спортогих Вістей", Карло Мулькевич, гуморист і скечист Роман Сливка, гльобтро-тер Роман Антонович, редактор "Каменярів" і незвичайний декляма-тор Петро Костюк, поет Нарциз Лукіянович, україністи-критики Мирослав Семчишин і Ярослав Рудницький, маляр Ласовський з молодю дружиною Славою, що хотіла конче стати журналісткою - і ціла низка інших тодішніх молодих творців українського Львова, прізвища яких сьогодні згадати тяжко, а, може, й непотрібно. Нарешті, хтось піддав думку, що приведе на котрийсь четвер свого знайомого, молодого жидівського поета Шиммеля, всі притакнули й так на "язався мистецький контакт з чужим літературним світом. У слід за тим ще хтось запросив на якийсь вечір до "Гостинниці" двох чи трьох молодих польських літераторів, що гуртувалися коло пробового тижневика "Сигнали" та які почали приходити частіше - "ІЗ-ка" перейшла межі свого рідного гетта.

Усі ці четверги були не тільки нагодою побувати у своєму середовищі, але й підтягати усіх з "ІЗ-ки" в амбіції творити щось цікаве, видатне, оригінальне. Здається, ніколи члени того літературного об'єднання не створили більше як тоді, у час четвергів, що, зрештою, мали загальну прихильність духової верхівки Львова. Спільний виступ перед українським громадянством зробила "ІЗ-ка", дого-

горившись з місячником "Літопис Чергової Калини", що заповнить творами своїх членів його число, присвячене 20-річчю виступу Українських Вісочих Стрибців. Число вийшло, воно було гдаде й цікаге та змістя з "еднамо, нам ноних прихильників". Після цього наступив авторський "вечір" "І2-ки", здається, в залі "Зорі" прибул. Вірменській, - теж несуденна й успішна імпреза. Нарешті, наші польські поети запропонували нам співпрацю у "Вечорі молоді української поезії", що відбувся в авлі львівського університету та на якому читано в польських прегарних перекладах твори усіх тогочасних українських поетів, від Маланюка, Гординського й Антонича аж до членів "І2-ки". Ці переклади подивилися опісля в окремому, призначеному українській літературі, числі "Сигналів", а потім і в гаршавському "Бюлетені Польськоукраїнським", куди наші знайомі з четвергів встигли добитись та навіт виторгували для цього окреме число згаданого двотижневіка. "Дванадцятка" таки щось робила і, навіть, тодішній "Комар" помітив її та нарисовув пером Ека її засідання: за столом сиділо І2 карикатур моєї скромної особи, ніби натякаючи на те, що я "підганяв" усю ту братію та що в об'єднанні було нас двоє з тим самим прізвиськом - я і брат Ярослав, перший мініатюрист, що поволі опановував цю техніку, і друкував все кращі й кращі її зразки. Проте, спільні виступи не були найголовніші. Найважливіше було те посилення творчої амбіції у членів "І2-ки", яке виявлялося пожвавленням, все кращої якості, продукцією літературних творів. Це ж за той час тривання і діяння четвергів Іван Чернов видав з кожного погляду оригінальну погість-фантазію "На Сходіми!", що наробила стільки шуму, а потім, чергою, повість "Люди з чорним піднебінням" і збірку їдких сатир "Портрети без етикетки", в якій нарушив безцеремонно всіх тодішніх "богів" і "батьків" Галичини. Тоді теж Богдан Нижанківський видав свою другу збірку новель "Вулиця", якої нова тематика - українське, але й позитивне, "шумовиння" Львова, - здивувало всіх, а Василь Ткачук задебитував у видавництві Івана Тиктора збіркою новель з життя нової Гуцульщини "Сині чічки", що її критика оцінила дуже прихильно. Це в час тих літературних четвергів Федь Триндик, досі відомий тільки з першоякісних фейлетоників у "Новому Часі", здобувся на випуск своїх "Народій", Івась Керницький очарував усіх збіркою новель "Святоіванські вогні", Володислав Ковальчук видав у бібліотеці "Просвіти" дві збірки інсценізацій творів Шевченка й Франка та став в "Обрії" друкувати широкозакресний роман "Олекса Довбуш", що мав вийти окремою книжкою. Я теж у ті незабутні часи писав найбільш, і хоч попри кілька невеличких популярних книжечок у бібліотеці "Просвіти" та попри збірку дитячих оповідань "Маленькі борці", не видав нічого, що увійшло б було поважнішим вкладом у літературу, був попри Юру Шкрумеляка чи не найбільш "друкованим" автором поезій, оповідань, нарисів і гуморесок, розкинутих у всій тогочасній українській галицькій пресі. Так же сильно писали, творили й друкувалися й інші члени "І2-ки", Петро Голинський, Ярослав Кудидик, Богдан Цірик - і, грешті, "поважний" та екзотичний Zenko Тарнавський, за спонукою та натиском нашим, "виліз" на сторінки газет і журналів. Щобільше: можу сміливо твердити, що активність "І2-ки" впливала й на наших постійних гостей: і тоді теж появилися найкращі речі Карла Мулькевича, Романа Сливки, Тані Чайковської, Нарциза Лукіяновича, навіть Роман Антонович "вийшов" у світ із своєю книгою спогадів "Бурлацьким Шляхом". Наші ж приятелі, молоді україністи Романенчук, Семчилин і Рудницький, теж не хотіли залишитись по заду й доволі тільки переглянувши тогочасну нашу галицьку пресу, щоб

находити щораз то спробу їх критичного пера та їх літературні нариви й огляди. Може бути, що й сам Микола Голубець, незабутній батько й опікун, але і вчитель та керманіч молодю енергією "ІЗ-ки", був піднесений її юнацьким запалом, бо на часи, коли ми зустрічалися з ним кожного майже четверга і як діставали від нього не один добрий погляд та свіжі ідеї, припадає і в нього на-силення творчості, - це з того часу походить кілька його повістей та ціла маса блискучих, постійної вартості, статей і нарисів на теми українського мистецтва. Два чи три роки середини тридцятих років, - на жаль їх годі сьогодні без відповідних матеріалів устійнити, - були безперечно таки сильно позначені літературною діяльністю "тих з ІЗ-ки", з четвергів у "Народній Гостинниці"...

Бути може, ця діяльність "ІЗ-ки" була б позначилася ще більше, якби ця група молодих письменників була мала свій власний орган, якийсь місячник чи щось подібне. Але в ті часи про такі речі можна було тільки мріяти. Якогось грошовитого мецената знайти було годі, а самі члени "ІЗ-ки" були в таких матеріальних умовах, що за прийомом кількох, не мали часто-густо на маленьку склянку чорної кави, яку ми обов'язані були каварні "Народної Гостинниці" за те, що відкрила нам назустріч і дала на четвергів окрему кімнатку. Не один раз Голубець, я, чи інший "багатий" тільки тим і зумовляв припадність того чи цього, що платив за нього скромний рахунок. Українські авторські гонорари були завжди неспівмірно низькі, але й їх було мало. Як тоді було думати про видавання якогось свого органу? Пригадую дуже добре, що з такими плянами дехто "вилазив", потім звелось це до плянів одноразового альманаху, - але й одні та другі пляни брали в лоб з тієї самої причини. Зрештою "ІЗ-ка" не збиралася пропагувати якихось нових і переломових мистецьких ідей: всі ми були як-чи-так прихильні чи члени націоналістичного руху та його ідеї хотіли передати засобами літератури в життя. Якраз для цього, щоб їх однодушно переводити проти поглядів офіційного консервативного літературного Олімпу, "ІЗ-ка" й постанала та діяла, ми намагалися створити атмосферу, в якій це діяння було б найефективніше та найбільш успішне. Кожен, що належав до того гурта, був багатий в емоцію, фантазію, оригінальність і працьовитість, але у протилежність до того були ми всі разом бідні на гроші, потрібні для окремого власного видавництва. Доводилося, отже, використовувати чужі сторінки й робили ми це інтенсивно, зустрічаючи в багатьох редакціях доброзичливість та підтримку приятелів і знайомих, зокрема ж прихильність до нашого опікуна, редактора Миколи Голубця, що не раз "виставлявся" за нами.

Сьогодні можна про "ІЗ-ку" говорити вже тільки з історичної перспективи, як про одне з явищ українського літературного життя. Ті, що приходили в положінні тридцятих років нашого сторіччя на літературні четверги до "Народної Гостинниці", як члени згаданої літературної групи "ІЗ", перенесли на собі всі наслідки недавньої світової хуртовини: багатьох або нестало, або невідомо, що з ними. Та найбільшою втратою для "ІЗ-ки" була таки передчасна смерть її опікуна й батька, ред. Миколи Голубця, що вмер після операції у Львові кілька місяців після приходу німців. Не забуду останньої зустрічі з цією світлою людиною на кілька тижнів до її смерті, коли на основі баченого Голубець сказав мені, ніби прочуючи, що життя йому недовго: "Друже, в цьому світі, що прийшов /мав на увазі німців, які вже встигли створити Генеральну Губернію і показати своє відношення до українців/, для мене немає місця. Але і для вас не буде..." І справді: черговим за Голубцем умер - у висліді війнних злиднів, що не дозволяли лікувати важкої хвороби - літописець і серце "ІЗ-ки", Володислав Коваль-

чук, в рік пізніше німці ганебно повісили в півниці не забутнього Івана Чернягу. Ще раніше Василя Ткачука покликали були до Червоної Армії і по ньому пропав усякий слід. Невідомо теж, де й чи живе ще Богдан Цісик та Федь Триндик. Згодом прийшла вістка і про смерть Петра Голинського. Те саме сталося з багатьма постійними гостями наших літературних четвергів, з яких наприклад, згаданий уже редактор "Каменярів" та незвичайний декламатор, Петро Костюк, згинув з молодю дружиною і двома дітьми в підпаленому, що завалився від однієї з перших німецьких бомб, зруйнованому на Львів у вересні 1939 року, а мистець-маляр Роман Чорний пропав десь на сибірському засланні. Інші члени "ІЗ-ки" живуть по тому боці залізної греблі і коротають емігрантські дні по різних країнах, нагадуючи про себе часто то в тому, то в цьому періоду. Життя не жарт і працювати для мистецтва чи літератури в нашу скажену добу, та ще й українцєві, справді несамоовито важко.

А проте: Навіть серед тих тяжких днів, коли згадуєш "наші" четверги і бачиш одне біля одного молоді, ясні й запальні обличчя старих друзів з "ІЗ-ки", навіть сьогодні чуєш, що оббиті й підірвані крила духа підносяться від одного спогаду й напевно кожний з нас, що залишився у живих, виконає до кінця те, чого ми вчилися на зустрічах в "Народній Гостинниці" та що в "яже нас усіх досі:

Службу двом святим і вічним справам - своїй нації і своєму мистецтву!

-o0o0o0o0o0o0o0o0o0o0o0o0o-
000--000

Х Р О Н І К А

З дня 29-30 липня 1950 р. відбулася в Берхтесгадені /безпосередньо після II. Загального Рідного З'їзду "Зарева"/ Конференція доросту "Зарева". Учасники заслухали ряд доповідей, які порушували актуальні світоглядові питання молоді. Володимир Дмитрук говорив про "Завдання молоді під сучасну пору", Олексій Шевченко - "Аристократія, як провідна верства нації", Любомир Винар - "До проблеми індивідуальності й стабільності української нації в процесі визвольних змагань". Слід зазначити, що на Конференції були присутні, як гості, визначні одиниці із старшого покоління /др. О. Грицай, проф. М. Маринець, проф. М. Федусевич, ред. В. Шульга, ред. А. Курцилик й інші/. Конференція пройшла в дружній атмосфері під знаком співпраці двох поколінь.

Дня 21 жовтня 1950 р. НТ "Січ" - Монхен влаштувала в місцевому студентському гуртожитку доповідь відомого громадського діяча п. інж. Дмитра Андрієвського на тему: "Проблеми східних кордонів України".

х

х

х

Для відзначення 4-річчя діяльності найстаршої клітини Централі "Зарева" - Українського Студентського Товариства "Січ" в Монхені - влаштовано дня 12 грудня 1950 р. товариську забаву, що її пов'язано з Андіївським Вечором. Вечір відкрив короткою доповіддю голова Т-ва Павло Дорожинський. В дальшу програму вечора входила літературно-мистецька чашина, що її заповнив др. Ростислав Ендик.

У Вечорі взяло участь понад 200 чільних українських громадян Монхену, з поміж яких слід відмітити Ректора Українського Вільного Університету - проф. д-ра Івана Мірчука, Проректора УВУ - проф. д-ра Юрія Панейка, генерала М. Кекусянського, заст. директора ЗУДАК-у в Європі - п. Юлію Конях-Тадук, гр. кат. парох Монхену - о. Р. Левицький, о. Івана Стаха, проф. др. О. Кульчицького, інж. О. Бойдуника, др. М. Коновальця, більшість працівників ЗУДАК-у й багато інших культурно-громадських працівників.

Після спільної вечері перейдено до танців, що тривали до 5 год. ранку.

х

12 грудня 1950 р. теренова секція НТ "Січ" в Берхтесгадені святково відзначила 60-ий Ювілей Голови ЦУН, полк. Андрія Мельника. На Святочних Сходинах взяли участь українські громадяни місцевого табору.

х

В річницю проголошення Самостійності та Соборності Української Державності та пропам'ятного бою під Крутами Представництво "Зарева" на Німеччину влаштувало дня 28 січня ц. р. Святочну Академію. В програму Академії входили: доповідь інж. Дм. Андрієвського, сольові виступи оперових співаків панні Л. Г. Г. нилевич, проф. О. Руснака, піаніста Л. Горницького та декламація панні Терені Мельник.

В Святі взяла участь численна українська громада Монхену.

х

Дня 10 лютого 1951 р. місцеве представництво "Зарева" влаштувало в Мюнхені Товариський Вечір із танцями, що відбувся в одній із репрезентативних залей "

В програму Вечора входив м.ін. вибір королевої забави. Журі, що складалося з Ректора проф. д-ра Івана Мірчука, пані Е. Стебельської та проф. д-р Бориса Андрієвського, вибрало пані Голейко королевою забави. Королевій дружили панни Мельник та Микулович Маруся, гл. "Зарева".

х

Для відзначення 90-их роковин смерті Тараса Шевченка Представництво "Зарева" влаштувало дня 15 квітня ц.р. для широкого громадянства міста Мюнхену Шевченківський Концерт в Великій Залі Мійської Ратуші.

В програмі концерту треба відмітити доповідь проф. М. Глобенка, деклямація студ. Василя Рождественського та сольорі точки пані Любомири Сокан /сопран/ і д-ра М.Самойловича /баритон/, що відспівали "Ой одна я одна", "Тихесенький вечір", "Зацвіла в долині", і "Козацька доля". Мішаний хор під керівництвом д-ра Олега Сокана відспівав: "Думи мої", "Ой діброво темний гаю" та "Заповіт".

Велика зала міської ратуші була вщерть переповнена українським громадянством, що прибуло на цей Святочний Концерт з міста і околиць Мюнхену.

-----00000-----

ВІД ВАС ЗАЛЕЖИТЬ ПОЯВА НАСТУПНОГО ЧИСЛА ЛИСТКА ЛІТЕРАТУРНОЇ

КОМІСІЇ !

%%%%%%%%%%
.....

НЕ ЗАБУВАЙТЕ ПРО ВИДАВНИЧИЙ ФОНД ЛІТЕРАТУРНОЇ КОМІСІЇ !

////////////////////

Повідомлення Проводу Літературної Комісії "Зарево"

1. Кожний член Л.К. повинен найдалше до 31.7.51 зголосити місце свого перебування й увійти в переписку з Проводом ЛК.

2. Всі матеріали до слідуєчих видань Л.К. просяться поси-
ляти на адресу представництва Л.К. на Німеччину: Мамус Микола,
Мюнхен-Фрайман, Функ Касерне бл.17, або на адресу поодиноких
предстаициств Л.К. по інших країнах.

3. Для продовження нашої видавничої діяльності, надсилайте
добровільні пожертви на "Видавничий Фонд" Л.К.

4. Слідуєчі члени Л.К. зголосили вибрані теми до опрацюван-
ня:

О.Савин - "Творчість Антоненка-Давидовича"

М. Зефір - Д.Наркер, "Біг Бльондіс".

М. Микулович - Вибір з новель Г.Мана

Л. Княжич - Переклад новель О.Генрі.

НА ВИДАВНИЧИЙ ФОНД Л.К. ЗЛОЖИЛИ:

Мгр. Стебельський	30	-	НМ	Габіт	8	-	НМ
Ф. Шевченко	10	"		Біельські Єжи	2	"	
М. Яцук	10	"		С.Висоцький	1	"	
Др Городинський	4	"		М.Майструк	-	50	"
В. Богдан	4	"		Б.Ковч	1	амер.дол.	
С.Хомич	3	"		Винар Б.	1	"	"
Др. Сулятицький	2	"		Шевченко О.	1	"	"
Ковальчук	2	"					
Барбір	2	"					

ЗА ВСІ ПОЖЕРТВИ ШИРО ДЯКУЄМО.

АДРЕСИ НАШИХ ПРЕДСТАВНИЦТВ:

Німеччина:

Мамус Микола
Мюнхен - Фрайман
Функ Касерне бл.17

США і тимчасого Канада:

О.Шевченко
ц/о Міненко
638Е, 14 ст.
Нью Йорк, 9, Н.Й.
С.Ш.А.

Франція і тимчасого Англія:

Осип Зінкевич, 32, rue Фентріер, Паріс 18е, Франсе

Листування Редакції

Марко А. Канада. Широ вітаємо і просимо про обіцяні матеріали
до слідуєчого числа.

Микола П. Канада. Запрошуємо до тісної співпраці з нашою ко-
місією.

Богдан Б. США. Просимо надіслати обіцяні матеріали.

Олександра С. Чому не пишете? Чекаємо на Ваші оригінальні речі.

К.Альоша. Здоровимо на новій землі. Чи Ви читали нове видання
"Вітаміни "В" в митному уряді". Чекаємо на матеріали, потрібно
якнайбільше "часу". Честь праці.

Думбо, Вас поздоровляла Бенегота "Америка". Віримо, до Америка до-
дасть Вам "охоти" до праці. Рекомендуємо Вам книжку "Ряса -це
не іграшка". Честь і Слава.

Едвард М. Відгукніться, чекаємо.

Д.Хр. Ваші переклади появляться в слідуєчому числі. Пишіть і
присилайте нові речі. Широ вітаємо.
